

Alaikäisten vankien väkivaltarikokset ja syitä väkivaltakäyttäytymiselle

Oona Marttinen, Niko Martikainen ja Mikko Rannisto

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Alaikäisten vankien väkivaltarikokset ja syitä väkivaltakäyttäytymiselle

Marttinen, Martikainen & Rannisto
Sosionomi, Rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2023

Oona Marttinen, Niko Martikainen & Mikko Rannisto

Alaikäisten vankien väkivaltarikokset ja syitä väkivaltakäyttäytymiselle

Vuosi 2023 Sivumäärä 46

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää syitä ja motiiveja alaikäisten vankien väkivaltakäyttäytymiselle, mahdollisia ehkäiseviä keinoja väkivaltakäyttäytymisen vähentämiseksi sekä onko alaikäisten väkivaltakäyttäytyminen, ja väkivaltarikokset mahdollisesti muuttuneet viime vuosina. Haastatteluun osallistui 10 eri viranomaista, jotka työskentelevät aktiivisesti alaikäisten vankien kanssa sekä omaavat kokemusta ja näkemyksiä liittyen alaikäisiin vankeihin.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tiedonkeruumenetelminä käytettiin teemahaastatteluja. Opinnäytetyön tietoperustaa ovat alaikäisten vankien väkivaltarikokset, rikoskäyttäytymisen syyt, väkivaltarikosten lisääntyminen ja alaikäiset rikoksenteijöinä. Tutkimuskysymykset olivat: mitkä ovat syitä alaikäisten väkivaltakäyttäytymiselle, millaisia ehkäiseviä toimia voisi tehdä väkivaltarikollisuuden vähentämiseksi ja millaisia mahdollisia muutoksia on tapahtunut alaikäisten väkivaltakäyttäytymiselle viime vuosina. Tutkimuskysymykset jaettiin kolmeen eri kategoriaan, jotka olivat syyt ja motiivit, väkivaltakäyttäytymisen ehkäisy, alaikäisten vankien väkivaltarikokset ja väkivaltarikosten muutokset.

Tulosten perusteella alaikäisten väkivaltakäyttäytymisen syiksi nousivat lapsuusaika, siihen liittyvä turvaton elinympäristö ja huono kasvatus. Väkivaltakäyttäytymisen ehkäisemisen keinoina nähtiin olevan varhainen puuttuminen, lainsäädännön muutokset ja alaikäisten kanssa työskentelyn lisääminen. Muutoksina väkivaltakäyttäytymisessä koettiin olevan väkivallan raastuminen ja lisääntynyt teräaseiden kantaminen sekä käyttäminen. Myös sosiaalisen median vaikutus nähtiin olevan kasvussa liittyen väkivaltakäyttäytymiseen. Jatkotutkimusehdotuksena olisi tarpeellista selvittää perheolosuhteiden vaikutusta nuoren väkivaltakäyttäytymiselle. Lisäksi jatkotutkimusehdotuksina olisi hyvä selvittää, onko vankila oikea paikka alaikäiselle sekä onko alaikäisten rangaistusasteikko toimiva.

Asiasanat: alaikäinen, vankila, väkivalta, väkivaltarikos, väkivaltakäyttäytyminen

Oona Marttinen, Niko Martikainen & Mikko Rannisto

Violent offences committed by juvenile prisoners and reasons for violent behavior

Year 2023

Pages

46

The purpose of this bachelor's thesis was to investigate the reasons and motives for violent behaviour among minors, possible preventive measures to reduce violent behaviour, and whether violent behaviour and violent crimes among minors may have changed in recent years. The interviews involved 10 different authorities who are actively working with juvenile prisoners and have experience and views on juvenile prisoners.

The thesis was carried out as a qualitative study. Thematic interviews were used as data collection methods. The theoretical background of the thesis is violent crimes committed by juvenile prisoners, the causes of criminal behaviour, the increase in violent crimes and minors as offenders. The research questions were: What are the causes of violent behaviour among minors, what preventive measures could be taken to reduce violent crime, what possible changes have occurred in violent behaviour among minors in recent years. The research questions were divided into three different categories, which were causes and motives, prevention of violent behaviour, violent crimes committed by juvenile prisoners and changes in violent crimes.

The results indicate that childhood, the associated insecure living environment, and poor upbringing are the main causes of violent behaviour among minors. Early intervention, changes in legislation and more work with minors were seen as ways to prevent violent behaviour. Changes in violent behaviour were perceived to be an increase in the brutality of violence and an increase in the carrying and use of bladed weapons. The impact of social media was also seen to be increasing in relation to violent behaviour. A further research proposal would be to investigate the impact of family circumstances on the violent behaviour of adolescents. Further research would also be useful to determine whether prison is the right place for minors and whether the scale of punishment for minors is effective.

Keywords: juvenile, prison, violence, violent behaviour, violent crime

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön toimintaympäristö	7
2.1	Rikosseuraamuslaitos	7
2.2	Vantaan vankila	7
3	Tietoperusta	8
3.1	Alaikäiset vangit.....	8
3.2	Väkivalta	9
3.3	Väkivaltarikokset lainsäädännöllisesti ja tilastollisesti	10
3.4	Nuorten rikoskäyttäytymisen syitä.....	14
3.5	Aiemmat tutkielmat	20
4	Opinnäytetyön toteutus	20
4.1	Tutkimustavoitteet ja -kysymykset.....	20
4.2	Tutkimusmenetelmä	21
4.3	Teemahaastattelu.....	22
4.4	Aineiston analyysi	23
4.5	Eettisyys ja luotettavuus	23
5	Tutkimustulokset	24
5.1	Syyt ja motiivit	25
5.2	Ehkäisy.....	28
5.3	Alaikäisten väkivaltakäyttäytymisen ja väkivaltarikosten muutokset	30
6	Johtopäätökset	31
6.1	Lapsuusajalla, kaveripiirillä ja impulssikontrollin puutteella vaikutuksia väkivaltakäyttäytymiseen	31
6.2	Varhainen puuttuminen kasvatukseen	32
6.3	Väkivaltarikosten raaistuminen ja lisääntyminen.....	33
7	Pohdinta ja kehittämisehdotukset	34
7.1	Opinnäytetyöprosessin ja ammatillisen kehittymisen reflektointi	34
7.2	Eettisyyden ja luotettavuuden arviointi	36
7.3	Tuloksien hyödyllisyys ja kehittämisehdotukset	36
	Lähteet.....	38
	Taulukot	43

1 Johdanto

Alaikäisten väkivaltarikokset ja väkivaltainen käyttäytyminen ovat puhuttaneet ihmisiä viime aikoina ja aiheesta on uutisoitu paljon. Vankilaan joutuvista alaikäisistä suurin osa on tehnyt henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen ja lisäksi on useita alaikäisiä, jotka suorittavat erilaisia yhdyskuntaseuraamuksia, kuten nuorten ehdollisen vankeuden valvontaa. Syitä tähän on varmasti monia. Väkivaltakäyttäytymisen syinä voivat olla esimerkiksi kaltoinkohtelu lapsuudessa, lapsuuden ajan traumat tai kosto. Myös monet mielenterveysongelmat ja -häiriöt saattavat aiheuttaa väkivaltaista käytöstä. Mediassa on lisäksi paljon noussut esille alaikäisten väkivaltaisuus, jengiytyminen ja niin sanottu ”roadman” kulttuuri.

Tutkimuksemme tavoitteena ja tarkoituksena oli tutkia syitä alaikäisten väkivaltakäyttäytymiselle ja väkivaltarikoksille. Lisäksi tutkimme ehkäiseviä toimia, joilla pystyttäisiin vaikuttamaan niin väkivaltakäyttäytymiseen kuin väkivaltarikoksiin. Tutkimuksessamme halusimme myös selvittää, kuinka väkivaltarikokset ovat mahdollisesti muuttuneet. Opinnäytetyö on laadullinen ja tutkimus toteutettiin teemahaastattelulla, jotka olivat yksilöhaastatteluita eri viranomaisille, jotka työskentelevät alaikäisten vankien kanssa. Haastatteluiden pohjalta saatuja tuloksia vertailimme teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin.

Ilmiönä alaikäisten väkivaltakäyttäytyminen on erittäin huolestuttava ja siksi tähän olisi mielestämme hyvä löytää syitä, joiden pohjalta voitaisiin tehdä ennaltaehkäiseviä toimia. Suomessa alaikäinen vanki on ollut harvinainen näky aiemmin, mutta alaikäisten tutkintavankien määrä kasvoi vuoden 2020 lopussa ja 2021 vuoden alussa alaikäisten tekemien vakavien väkivaltarikoksien jälkeen (Muurinen 2021, 10). Alaikäiset vangit sitovat paljon vankilahenkilökunnan resursseja, koska heidän kanssaan työskentelevät vartijat, rikosseuraamustyöntekijät, erityisohjaajat sekä lisäksi muita sosiaalipuolen työntekijöitä vankiloiden ulkopuolelta. Mielestämme aiheetta on tärkeää ja syytä tutkia, koska koemme, että edelleen monet ovat sitä mieltä, ettei alaikäisten väkivaltarikokset ja väkivaltakäyttäytyminen ole yleistä tai ylipäättään ongelma. Nykyään monilla alaikäisillä on ulkona liikkueessaankin mukana jokin vahingoittamiseen sopiva esine.

2 Opinnäytetyön toimintaympäristö

Tässä luvussa käsittelemme opinnäytetyömme toimintaympäristöä, joka oli Rikosseuraamuslaitos. Toteutimme opinnäytetyötämme Vantaan vankilassa.

2.1 Rikosseuraamuslaitos

Rikosseuraamuslaitos on oikeusministeriön alaisuudessa toimiva vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoviranomainen. Tavoitteena Rikosseuraamuslaitoksella on uusintarikollisuuden ehkäiseminen ja yhteiskunnan turvallisuuden ylläpitäminen. (Rikosseuraamuslaitos 2020a.) Rikosseuraamuslaitoksen arvoihin kuuluvat ihmisarvon kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, usko ihmisen mahdollisuuksiin muuttua ja kasvaa sekä turvallisuus. Visio Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa on: ”Valmennamme rikoksettomaan elämään turvallisesti kohti avoimempaa täytäntöönpanoa.” Kun työntekijä sitoutuu arvoihin, merkitsee se ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien turvaamista, tuomittujen kohtelemista asiallisesti ja tasavertaisesti, lainmukaisuutta kaikessa toiminnassa ja täytäntöönpanon avulla tuomitun yksilöllisen kasvun ja kehityksen tukemista rikoksettomaan elämään pyrkimisessä. (Rikosseuraamuslaitos 2020b.)

Rikosseuraamuslaitoksella tapahtui organisaatiouudistus syksyn 2022 aikana. Uudistus kantaa nimeä Rise 2.0. Uudistuksen myötä Rikosseuraamuslaitos jakaantui neljään eri vastuualueeseen, jotka ovat: Kehittäminen ja ohjaus, Asiakasprosessit, Hallinto- ja tukipalvelut ja Operatiivinen toiminta. Organisaatiouudistuksen tarkoituksena oli saada Rikosseuraamuslaitoksesta yksi yhtenäinen valtakunnallisesti toimiva virasto ja tavoitteena on toimeenpanokyvyn ja strategian toteuttamisen valmiuden paraneminen. Vankilat ja niiden toiminta kuuluvat operatiivisen toiminnan vastuualueen alle. Lisäksi uudistuksen myötä operatiivisen toiminnan vastuualue koostuu 11 rikosseuraamuskeskuksesta, jotka taas muodostuvat alueen yhdyskuntaseuraamustoimistoista ja vankiloista. (Rikosseuraamuslaitos 2022a.)

2.2 Vantaan vankila

Vantaan vankila on 185 paikkainen tutkintavankila, joka on aloittanut toimintansa vuonna 2002. Vantaan vankilassa vankiliikkuvuus on suurta ja tätä kuvaa hyvin esimerkiksi se, että vuonna 2011 suoritettiin noin 9000 vankikuljetusta. Vankien runsas liikkuvuus ei ole vuoden 2011 jälkeen vähentynyt. Vankilan tiloissa sijaitsee myös psykiatrinen vankisairaala. Suurin osa vankilan vankipaikoista on tarkoitettu miehille, mutta Vantaan vankilassa on myös 7 vuodepaikkaa naisvangeille. (Rikosseuraamuslaitos 2020c.)

Toiminnallisena tavoitteena Vantaan vankilalla on tutkintavangin päihteidenkäytön vähentäminen, muutosmotivaation herättäminen ja joko rangaistuksen suorittamiseen valmistaminen tai vapauteen valmentaminen vangin yksilölliset tarpeet huomioiden. Tutkintavangeilla ei ole

toimintavelvollisuutta, kuten vankeusvangeilla. Tutkintavangin toiminta perustuukin vangin omaan motivaatioon ja haluun. Vantaan vankilassa on työ- ja toimintapaikkoja rajallisesti, joten välttämättä kaikki halukkaat eivät valitettavasti pääse esimerkiksi työtoimintaan osallistumaan. (Rikosseuraamuslaitos 2021.)

Vantaan vankilan toimintaa säätelee tutkintavankeuslaki, vankeuslaki, asetukset, ohjeet sekä vankilan järjestyssäännöt. Osastojen toiminnot ja avoimuus ovat asteeltaan erityyppisiä. Sijoittelussa eri osastolle huomioidaan muun muassa tutkinnalliset eristykset, vangin ikä, syy miksi henkilö on vangittu ja toimintaan osallistumisen halu. Vantaan vankilassa on nuoriso-osasto, joka on tarkoitettu alle 21-vuotiaille tutkintavangeille sekä alaikäisille oma osasto, joka on tarkoitettu vain alaikäisille tutkintavangeille. Tämän lisäksi on muun muassa työ-osasto, matkaselliosasto sekä muita suljetumpia osastoja. Osastojen päiväjärjestykset vaihtelevat osastokohtaisesti. (Rikosseuraamuslaitos 2021.)

Vantaan vankilan osastojen päiväjärjestys koostuu päivittäisestä ulkoilusta, ruokailusta, mahdollisista puntti- ja liikuntasali vuoroista, kirjasto käynneistä, tapaamisista, viikoittaisista kanttiini ostoista sekä osastolla mahdollisesti ohjaajien ja rikosseuraamustyöntekijöiden vetämästä toiminnasta. Tämän lisäksi keskeinen osa tutkintavankeutta on oikeudenkäynnit, joka näkyy avustajien ja tutkijoiden vierailuilla vankilassa. Osaston toiminta-ajalla vangilla on mahdollisuus esimerkiksi laittaa ruokaa, soittaa osaston puhelimella tai viettää muuten aikaa osastolla. (Rikosseuraamuslaitos 2021.)

Vantaan vankilaan on suunniteltu laajennusosa, jonka pitäisi valmistua vuonna 2025. Rakenushankkeen tavoitteena on vastata tutkintavankien määrän kasvuun. Tarkoituksena on, että tulevaisuudessa suurin osa Etelä-Suomen tutkintavangeista tullaan keskittämään Vantaan vankilaan. Uuden laajennusosan myötä vankipaikkojen määrä kasvaa 160:lla. (Rikosseuraamuslaitos 2022b.)

3 Tietoperusta

Tässä luvussa kuvataan opinnäytetyömme aiheeseen liittyvää tietoperustaa ja teoreettista viitekehystä. Riköskäyttämisen syyt ja alaikäiset rikoksentekijöinä ovat keskeiset käsitteet. Lopuksi kuvaamme aiempia tutkimuksia. Teoreettinen viitekehys näiden käsitteiden taustalla toimii opinnäytetyön tietopohjana.

3.1 Alaikäiset vangit

Lainsäädännöllisesti alaikäisellä vangilla tarkoitetaan 15-17-vuotiasta vankia. Alaikäiset vangit tulee lain mukaan sijoittaa vankiloihin niin, että he eivät ole tekemisissä aikuisten vankien kanssa. Lain mukaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei kuitenkaan saa tuomita

ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Painavia syitä voivat kuitenkin olla esimerkiksi se, että rikoskierteen katkaisuun ei ole muuta vaihtoehtoa alaikäiselle, kuin vankilaan passittaminen tai jos, rikos on luonteeltaan vakava kuten henkirikokset. Alaikäisen vankilaan sijoittamisen tulee palvella alaikäisen etua. Sijoittamisessa huomioitava alaikäisen mahdollisuus ylläpitää perhe- ja ystävyyssuhteita sekä mahdollisuus koulunkäyntiin ja opiskeluun pitää ottaa huomioon. Perhesiteiden säilyttäminen on erityisen tärkeätä, jos suhteet ovat alaikäisen edun mukaisia. Tämän takia alaikäinen vanki tulee sijoittaa mahdollisimman lähelle kotipaikkakuntaa. (Rikosseuraamus 2017.)

Rikoslain (39/1889) 6 luvun 8 §:n mukaan rangaistusta määrättäessä tulee noudattaa lievennettyä rangaistusasteikkoa, jos tekijä on tehnyt rikoksen alle 18-vuotiaana. Alaikäiselle 15-17-vuotiaalle tuomittu maksimirangaistuksen määrä voi olla enintään $\frac{3}{4}$ siitä, mitä täysi-ikäiselle voidaan määrätä. Alaikäistä ei voida tuomita Suomessa elinkautiseen vankeusrangaistukseen missään tilanteessa. Rikoslain 6 luvun 9 §:n mukaan painavan syyn merkitystä harkittaessa otetaan huomioon rikosentekijän sijoitus Lastensuojelulain (417/2007) 57 §:n mukaiseen lastensuojelulaitokseen.

3.2 Väkivalta

World health organization (WHO) määrittelee väkivallan fyysisen voiman tai vallan tarkoituksenmukaisena käyttönä. Väkivalta voi olla myös itsessään vain sillä uhkaamista. Väkivalta voi kohdistua henkilöön itseensä, toiseen ihmiseen, ihmisryhmään tai yhteisöön. WHO:n mukaan väkivalta voi hyvin todennäköisesti johtaa fyysisen ja psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen ja äärimmillään kuolemaan. Suomessa tyypilliset väkivallan käyttäjät ovat miehiä ja tekijöinä sekä uhreina usein nuoria miehiä. Huomattavan suuri määrä väkivallan käytöstä on tapahtunut alkoholin vaikutuksen alaisena. Katuväkivalta julkisilla paikoilla on Suomessa harvinaista ja usein väkivaltaa koetaan yksityisissä paikoissa, kuten omassa asunnossa. Väkivallan tekijänä on usein uhrin oma läheinen tai muu tuttu. (Rikoksantorjunta 2023.)

Väkivalta on rikos. Väkivalta on käyttäytymistä, joka pelottaa, loukkaa ja vahingoittaa. Väkivaltaa käyttävä tekijä haluaa kontrolloida ja hallita. Kuka tahansa voi joutua väkivallan kohteeksi. Väkivallan uhriksi joutuminen ei ole kiinni sukupuolesta, iästä, koulutuksesta, varallisuudesta tai asuinpaikasta. Väkivalta ei aina ole näkyvää. Se voi olla hyvin hienovaraista tai sanallista, jonka vuoksi se voi helposti jäädä piiloon. Väkivallan ilmenemismuotoja on useita. Väkivaltaa on kaikki, mikä on tahallaan tehty toisen satuttamiseksi. Väkivallaksi luokitellaan myös pelottelu, uhkailu ja rajoittaminen. Väkivalta voi olla fyysistä, psyykkistä, perhesuhteiden sisällä tapahtuvaa, seksuaalista, taloudellista, sosiaalista, uskonnollista, vainoavaa tai kaltoin kohtelevaa. (Ensi- ja turvakotien liitto 2023.) Väkivaltaa voi kohdistaa useilla eri muodoilla. Yksi väkivallan muodoista on henkilön kohdistama väkivalta itseensä eli itsetuhoinen käyttäytyminen. Toinen muodoista on väkivalta henkilöiden välillä. Tyypillisesti se voi olla

parisuhde- ja perheväkivaltaa. Kolmas väkivallan ilmenemismuoto on kollektiivinen väkivalta, jossa yksilöt muodostavat keskenään ryhmän, jossa ilmenee väkivaltaista käyttäytymistä. (Dahlberg, Krug, Luzano, Mercy & Zvi. 2005, 23.)

3.3 Väkivaltarikokset lainsäädännöllisesti ja tilastollisesti

Väkivaltarikoksista yleisimpiä ovat henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Yleisimpiä väkivaltarikoksia alaikäisten keskuudessa ovat pahoinpitelyt ja ryöstöt. Rikoslain 21 luvun 1 § mukaan, joka tappaa toisen, on tuomittava taposta vankeuteen määrääjäksi, vähintään kahdeksaksi vuodeksi. Yritys on rangaistava. Rikoslain 21 luvun 2 § mukaan murha on sellainen teko, jos tappo tehdään vakaasti harkiten, erityisen raa'alla tai julmalla tavalla, vakavaa yleistä vaaraa aiheuttaen tai tappamalla virkamies hänen ollessaan virkansa puolesta ylläpitämissä järjestystä tai turvallisuutta taikka virkatoimen vuoksi ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava murhasta vankeuteen elinkaudeksi. Yritys on rangaistava.

Rikoslain 21 luvun 3 § mukaan surma on teko, jos tappo, huomioon ottaen rikoksen poikkeukselliset olosuhteet, rikoksentekijän vaikuttimet tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty, rikoksentekijä on tuomittava surmasta vankeuteen vähintään neljäksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. 4 § mukaan lapsensurma on teko, joka synnytyksestä johtuvassa uupumuksessa tai ahdistuksessa surmaa lapsensa, on tuomittava lapsensurmasta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Rikoslain 21 luvun 5 § mukaan, joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. 6 § mukaan törkeä pahoinpitely on teko, jos pahoinpitelyssä aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila, rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla tai käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä pahoinpitelystä vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Rikoslain 31 luvun 1 § mukaan, joka käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkamalla välittömästi käyttää sellaista väkivaltaa toisen hallusta anastaa tai ottaa luvottomasti käyttöön toisen irtainta omaisuutta taikka, sellaista väkivaltaa tai uhkausta käyttämällä pakottaa toisen luopumaan taloudellisesta edusta, johon rikoksentekijällä tai sillä, jonka puolesta hän toimii, ei ole laillista oikeutta, on tuomittava ryöstöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. 2 § mukaan törkeä ryöstö on sellainen teko, jos ryöstössä aiheutetaan tahallisesti toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai

hengenvaarallinen tila, rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla, käytetään ampu- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä tai rikos kohdistetaan henkilöön, joka ammattiinsa tai toimeensa kuuluvan työn tai tehtävän vuoksi ei voi itseään tai omaisuuttaan puolustaa, ja ryöstö on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä ryöstöstä vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Poliisin tulostietojärjestelmän Polstatin mukaan vuosina 2015-2021 kaikkien alle 18- vuotiaiden väkivaltarikosten taso on lisääntynyt. 15-17- vuotiaiden ikäryhmässä taso on noussut 32 prosenttia. Etenkin perusmuotoiset pahoinpitelyt ovat lisääntyneet, mutta myös törkeät ryöstöt ja henkirikokset sekä niiden yritykset. Väkivaltarikollisuudessa enemmistöä ovat nuoret miehet ja pojat, jotka muodostuvat suurimman osan väkivaltarikos epäilyistä. 15-17- vuotiaiden ikäryhmässä tyttöjen osuus on puolestaan vähentynyt. Väkivaltarikollisuuden kasvulle on löydetty useita eri tekijöitä kuten korona-aika, viranomaisvastaisuus, huumausaineet, jengiytyminen ja maahanmuutto. On syntynyt käsitys, että nuorison toimintatavat ja elinolosuhteet ovat muuttuneet, mikä voi olla yhteydessä väkivaltaisuuden lisääntymiseen nuorten keskuudessa. (Danielsson, P. 2022, 5-6.)

Rikokset, jotka ovat epäilty nuorten tekemiksi, ovat lisääntyneet merkittävästi aiempaan verrattuna. Etenkin nuorten ryöstö- ja väkivaltarikokset ovat lisääntyneet. Vuoden 2023 tammikuu-kesäkuu välisellä ajalla alle 15-vuotiaiden tekemät epäillyt ryöstöt ovat lisääntyneet 48 % ja 15-17-vuotiaiden epäillyt ryöstörikokset 53 % verrattuna edelliseen vuoteen 2022. Poliisin tietoon tulleista aikavälillä tammikuu-kesäkuu 2023 pahoinpitelyrikoksista, joista epäilty oli alle 15-vuotias, kasvua edellisvuoteen oli 28 prosenttia ja 15-17-vuotiaiden epäiltyjen ikäryhmässä kasvua 38 %. Pahoinpitelyrikoksissa ja ryöstörikoksissa epäiltyjen määrä on kasvanut merkittävästi vuoden takaisesta epäiltyjen määrästä. Keskusrikospoliisin tekemän analyysin mukaan rikollisuuden kasvua ei ole voitu liittää mihinkään tiettyyn asiaan kuten väestöryhmään, ikään, alueeseen tai tapahtumapaikkaan. Yhdenmukaisesta kehityksestä huolimatta ulkomaalaistaustaisten nuorten rikostaso on selvästi suomalaistaustaisiin verrattuna korkeampi. Osa nuorista voivat pahoin ja ovat vaarassa syrjäytyä, joka pahimmillaan johtaa nuorten liittymistä katujengeihin ja siitä edelleen järjestäytyneeseen rikollisuuteen. (Poliisi 2023.)

Vankilaan tulleet alaikäiset päärikoksen/pääsyyteen mukaan vuosina 2019-2022

Päärikos/pääsyyte	2019	2020	2021	2022
Ryöstö	18	11	16	22
Henkirikos	3	16	9	11
Muu väkivaltarikos	3	3	4	3
Seksuaalirikos	1	0	1	1
Huumausainerikos	4	3	6	1
Varkaus	2	2	2	1
Muu rikos	2	4	0	2
Tieto puuttuu				2
Yhteensä	33	39	38	43

Taulukko 1: Alaikäisten päärikokset/pääsyytteet vuosina 2019-2022 (Rikosseuraamuslaitos 2023)

Yllä olevasta Rikosseuraamuslaitokselta saadusta taulukosta voidaan havaita vankilaan joutuneiden alaikäisten lukumäärä vuosilta 2019-2022. Taulukossa kuvataan millaisesta päärikoksesta/pääsyytteestä on kyse. Taulukosta voidaan todeta, että ryöstö sekä henkirikos ovat selkeästi suurimpia rikosnimikkeitä lukumäärällisestään, jonka vuoksi alaikäinen on joutunut vankilaan. Muiden rikosnimikkeiden osalta vankilaan on joutunut selvästi vähemmän alaikäisiä. Lukumäärässä mitattuna alaikäisiä on joutunut vankilaan selvästi enemmän vuonna 2022 kuin vuonna 2019. Vuosina 2020 ja 2021 määrät ovat pysyneet lähes samanlaisina.

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2022 (tammi- toukokuu)	2023 (tammi- toukokuu)
Henkirikokset	MURHA	1	4	0	1	1	3	0	0	1	0	3	0	0	0	0
	MURHAN YRITYS	0	1	1	4	2	0	0	2	3	2	3	5	1	1	0
	TAPON YRITYS	9	19	14	13	7	6	8	12	6	6	28	22	24	8	10
	TAPPO	1	0	1	0	2	0	1	1	1	0	3	6	0	0	1
	Henkirikokset	11	24	16	18	12	9	9	15	11	8	37	33	25	9	11
Pahoinpitelyrikokset	TÖRKEÄ PAHOINPITELY	96	132	76	100	71	65	75	69	49	53	85	101	160	57	54
	TÖRKEÄN PAHOINPITELYN YRITYS	13	34	7	9	7	13	10	9	16	13	15	22	11	3	10
	PAHOINPITELY	1 543	1 719	1 558	1 333	1 152	1 010	1 117	1 114	1 065	1 166	1 263	1 433	1 732	600	957
	PAHOINPITELYN YRITYS	35	27	21	23	19	32	21	32	24	29	38	37	46	19	29
	LIEVÄ PAHOINPITELY	661	635	581	445	425	460	452	452	423	402	443	479	524	206	274
	Pahoinpitelyrikokset	2 348	2 547	2 243	1 910	1 674	1 580	1 675	1 676	1 577	1 663	1 844	2 072	2 473	885	1 324
Seksuaalirikokset	PAKOTTAMINEN SUKUPUOLIIHTEYTEEN	8	12	21	12	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	RAISKAU (3 MOM)	0	0	0	0	1	3	4	6	3	9	5	8	12	5	1
	RAISKAUSEN YRITYS (3 MOM)	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0	0
	Seksuaalirikokset	8	12	21	12	5	3	5	7	4	9	6	8	13	5	1
Väkivaltarikokset		2 367	2 583	2 280	1 940	1 691	1 592	1 689	1 698	1 592	1 680	1 887	2 113	2 511	899	1 336

Taulukko 2: 15-17- vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen määrä vuosilta 2010-2023 toukokuu (Poliisi 2023)

Toisena taulukkona on Poliisilta saatu taulukko, jossa Poliisin tietoon tulleista alaikäisten rikoksesta epäiltyjen määrä. Jos samassa rikoksessa on epäiltynä useampi alle 15-17- vuotias, näkyy rikos tilastossa yhtään moneen kertaan (Poliisi 2023).

Taulukkoja vertailemalla voidaan todeta, että Poliisin tietoon tulleista vain murto-osa alaikäisistä tulevat vankilaan suorittamaan tutkinta- tai vankeusrangaistusta. Esimerkiksi vuotena 2022 Poliisin tietoon tuli epäiltyjä henkirikoksia 25 kappaletta, mutta vain 11 tuli Rikosseuraamuslaitokselle asiakkaaksi vankilaan. Osaan nuorten tekemistä rikoksista on voitu tuomita

myös muihin rangaistuksiin, kuten matkustuskieltoon, nuorten ehdolliseen valvontaan tai nuorisorangaistukseen. Nämä eivät näy kyseisessä Rikosseuraamuslaitokselta saadussa taulukossa, vain vankeuteen tuomitut näkyvät. Tutkintavankeuteen määrättyjen alaikäisten määrä on vähäinen, koska alaikäisiä määrätään vankeuteen vain painavista syistä.

Vuosina 2015-2020 ulkomaalaistaustaiset nuoret olivat ylliedustettuina rikoksissa. Epäillyistä alaikäisistä ulkomaalaistaustaiset olivat noin 2,8-kertaa useammin epäiltyinä väkivaltarikoksesta verrattuna suomalaistaustaiseen nuoreen. Lisäksi ulkomaalaistaustaisen väestön suhteellisen osuuden kasvu on tarkoittanut, että yhä useampi väkivaltarikoksista epäilty alaikäinen on syntyperältään ulkomaalaistaustainen (Keskusrikospoliisi 2022, 10). Väkivaltarikoksissa, etenkin pahoinpitelyissä, oli Irakin ja Somalian kansalaisten rikostaso muita kansalaisuuksia korkeammalla vuosina 2017 ja 2018 tehdyssä tarkastelussa. Lisäksi väkivaltarikoksen uhriksi joutuminen on yleisempää maahanmuuttajataustaisella henkilöllä. Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia henkilöitä ei voida eritellä Poliisin tilastoissa. Alaikäisten nuorten, jotka ovat syntyneet ulkomailla tai ovat ulkomaalaistaustaisia, väkivaltarikollisuuden taso on noussut lähelle tasoa verrattuna suomalaistaustaisiin alaikäisiin. Kuitenkin ulkomaalaistaustaisia alaikäisiä on enemmän epäiltyinä rikoksesta kuin suomalaistaustaisia. (Danielsson, P. 2022, 10.)

Taulukko 3: Ryöstöistä epäiltyjen taustat (Tilastokeskus 2023)

Yllä olevasta taulukosta käy ilmi ryöstöistä epäiltyjen taustat vuosilta 2003-2022. Taulukossa on jaoteltu epäiltyt suomalaistaustaiset ja ulkomaalaistaustaiset eri väreillä.

Rikollisuuteen maahanmuuttajien keskuudessa vaikuttaa se, kuinka hyvin he ovat sopeutuneet olosuhteisiin ja kuinka pitkään he ovat olleet maassa. Lisäksi yksilön toimetomudella on

merkitystä. Toimettomuus lisää yksilön rikosalttiutta. Suurin osa väkivaltarikoksia tekevistä ovat toimettomia. (Lehti ym. 2014, 17-20.) Tutkimusten mukaan maahanmuuton rakenteella on merkitystä. Maahanmuuttajat, jotka tulevat opiskelupaikan, työpaikan tai perheolosuhteiden takia toiseen maahan integroituvat yleensä nopeammin. (Lehti, ym. 2014, 16.) Alaikäisten kohdalla, sekä ensimmäisen että toisen sukupolven maahanmuuttajien, poikien ja tyttöjen rikollisuustasot ovat pahoinpitely- ja varkausrikoksissa kaksin-kolminkertaiset syntyperäisiin suomalaisiin nähden. Yli nelinkertaisen rikollisuustason omaavat syntyperäisiin suomalaisiin nähden olivat kotoisin Afrikasta, Lähi-Idästä, entisen Jugoslavian alueelta sekä Keski- että etelä-Aasiasta. (Lehti ym. 2014, 38-39.)

Venla Salmen, Reino Sirenin, Petri Danielssonin ja Karoliina Suonpään (2014, 146) tekemässä kyselytutkimuksessa ”Maahanmuuttajat rikosten uhreina ja tekijöinä” huomattiin, että maahanmuuttaja nuoret käyttivät enemmän väkivaltaa kantaväestöön verrattuna ja väkivallalla uhkaaminen joko sanallisesti tai välineellä oli yleisempää maahanmuuttajataustaiselle. Samassa tutkimuksessa myös kyselytutkimuksen vastausten perusteella yhdeksäsluokkalaisten keskuudessa maahanmuuttajien rikoskäyttäytyminen oli laaja-alaisempaa kuin kantaväestöllä (Salmi ym. 2014, 153).

Päivi Honkatukia ja Leena Suurpää ovat tutkineet nuorten maahanmuuttajataustaisten miesten elämäntilannetta sekä päätymistä rikollisuuden pariin. Tutkimuksessaan he ovat haastatelleet useita maahanmuuttajataustaisia nuoria. Perhesuhteiden ja kavereisuhteiden merkitys nousi tutkimuksessa esille. Tutkimuksen mukaan heidän käsityksensä perheestä on usein avoin ja se poikkeaa perinteisestä ydinperhenäkemyksestä. Perhettä kuvataan elämän keskeiseksi emotionaaliseksi ja sosiaalisesti sidokseksi. (Honkatukia & Suurpää 2007, 70-71.)

3.4 Nuorten rikoskäyttäytymisen syitä

Eri tutkimuksissa on yhdenmukaisesti havaittu, että mitä nuorempaikäiset käyttäytyvät rikoksentekijöinä, sitä yleisempää ja vakavampaa rikokset ovat aikuisiällä. Usein rikolliseen käyttäytymiseen liittyvät riskitekijät luokitellaan lapselle ominaisiin tekijöihin kuten perheeseen, kouluun, kavereihin ja asuinympäristöön liittyviin riskitekijöihin. Lapsuudessa ja kouluiässä todettu uhmakkuus, aggressiivisuus ja muut ulospäinsuuntautuneet käytösongelmat ovat tutkimuksissa ennustaneet epäsosiaalista käytöstä sekä myöhemmin rikostuomioita. Perheeseen liittyviä riskitekijöitä ovat perheen taloudellinen tilanne, rakenne, teinivanhemmuus, vaihtuvat perhesuhteet, vanhempien mielenterveysongelmat, parisuhdeväkivalta ja kasvatuskäytännöt. Nämä voivat vaikuttaa lapsen kehitykseen kohti rikollista käyttäytymistä. Monet riskitekijät tutkimusnäytön osalta ennustavat suoraan lapsen myöhempää rikollista käyttäytymistä, kuten kovat ja väkivaltaiset kasvatuskäytännöt ja lapsen huono kohtelu voivat lisätä riskiä suoraan rikolliseen käyttäytymiseen myöhemmällä iällä. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 123-124.)

Rikosmyönteisiä asenteita on luokiteltu monella eri tavalla. Rajat näissä saattavat olla häilyviä. Rikosmyönteiset asenteet on luokiteltu neljään luokkaan, ja ne ovat moraalitunteisiin liittyvät asenteet, rikollisiin samaistuminen, kontrollin vastaiset asenteet ja neutralisaatiot. Moraalitunteita kiihdyttäviä asenteita ovat näkemyksiä, jotka puoltavat kosta ja loukkausten maksamista ”samalla mitalla” takaisin. Kostoasenne on tästä hyvä esimerkki. Tutkimuksista on selvinnyt jo se, että suuri osa nuorten väkivallasta heijastaa kostomotiivia. Jopa noin neljännes kostoista on tehty esimerkiksi sukulaisen tai ystävän puolesta eli teot ovat altruistisia. (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson 2018, 175.)

Rikollisiin samaistuminen on sitä, että voidaan samaistua jäseniin tai kokeneempiin esikuviin, jotka edustavat rikollista jengiä tai järjestäytyneen rikollisuuden ryhmää. Rikollisilla voi olla vanhempia tai kokeneempia henkilöitä, jotka ovat auttaneet ja opettaneet erilaisia rikosten tekniikoita. Suomessa tehdyn tutkimuksen mukaan noin joka kymmenes mies oli kokenut alle 18-vuotiaana kannustamista tai painostamista rikosten tekemiseen. (Kivivuori ym. 2018, 176-177.)

Kontrollin vastaisissa asenteissa suhtautuminen poliisiin ja muihin kontrollitahoihin on usein hyvin kielteistä. Kontrollin vastaisia asenteita on kuitenkin myös yleis- ja korkeakulttuurisissa traditioissa. Neutralisaatioissa taas jokainen puolustelee tai selittelee, jos sattuu tekemään jonkun virheen tai pettämään luottamuksen. Normien vastaista toimintaa kutsutaan kriminologiassa neutralisaatioiksi. Neutralisaatioita käytetään kaikenlaisessa rikollisuudessa. (Kivivuori ym. 2018, 178.)

Väkivaltaisuus ei ole erillinen ilmiö, vaan sen katsotaan olevan kokonaispersoonallisuuden kehittämättömyyttä. Väkivaltaisuus voi kertoa käytös- ja tunne elämän häiriöistä, joihin on voinut vaikuttaa vanhempien puuttumattomuus väkivaltaiseen käyttäytymiseen, vanhempien empatiakyvyttömyys, joutuminen väkivallan kohteeksi tai mallioppiminen väkivaltaisuuteen. Edellä mainitut asiat voivat jättää nuoren persoonallisuuteen tunteiden hallintakyvyttömyyden. Se voi näkyä esimerkiksi aggressiivisena käyttäytymisenä tai itsehillinnän menettämisenä ja itsessään väkivaltaisen teko on traumaattinen kokemus nuorelle, mikä kasvattaa riskiä väkivaltaiselle teolle. (Schulman 2004, 150-153.)

Ihmiselle ominaiseen käyttäytymiseen kuuluu jossain määrin luonnollinen ja synnynnäinen väkivaltaisuus ja aggressiivisuus. Toisilla aggressiivisuus näkyy voimakkaammin väkivaltaisena käyttäytymisenä ja toinen taas pystyy hillitsemään voimakastakin aggressiota. Ihminen voi oppia aggressiivisen käyttäytymisen hillitsemistä toiselta ihmiseltä, joka oppinut hillitsemään aggressiivisuutta. Kasvatuksella ja vanhemmilla on suuri merkitys tämän omaksumisessa. Jo ensimmäisten kahden elinvuoden aikana voidaan oppia, kuinka pettymyksiä ja vastoinkäymisiä käsitellään. (Schulman 2004, 150.)

Väkivaltainen käyttäytyminen ja väkivaltaiset teot voivat olla nuoren reagoinnista nousseita tunnetiloja. Tunnetiloja voi olla esimerkiksi suuttumus ja viha. Kyse on tunnesäätelystä ja kyvystä hallita tunneilmaisuja eli itsekontrollista. Nuorten väkivaltakäyttäytymiselle on ehdotettu monia syitä kuten koulukiusaaminen, ankara kotikasvatus, väkivaltapelit ja kyvyttömyys hillitä pettymyksen tunnetta. Nämä ovat kuitenkin vain riskitekijöitä, eivätkä itsessään selitä väkivaltakäyttäytymistä. Väkivaltakäyttäytymisen yksi selittävä tekijä ovat puutteelliset tunne-elämäntaidot, jotka kehittyvät lapsuuden vuorovaikutuksessa. Nuoren väkivaltaisen käyttäytymisen ennaltaehkäiseminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja kasvatuksessa vahvistamalla aikuisen ja lapsen myönteistä vuorovaikutusta. (Rytönen 2014, 63-64.)

Monet yksilötason tekijät yhdistetään usein rikollisuuteen. Näitä ovat aggressiivisuus, päihteiden väärinkäyttö, impulsiivisuus, itsekontrollin puute ja psykopatia. Rikollisuuteen yhdistettyjä psykiatrisia häiriöitä ovat erilaiset käytöshäiriöt esimerkiksi ADHD ja psykoottiset häiriöt kuten skitsofrenia, antisosiaalinen persoonallisuushäiriö ja päihdeongelmat. (Elonheimo 2010, 23.)

Yksi nuoren väkivaltakäyttäytymisen syynä on tutkittu olevan aggressiivisuus ja impulsiivinen käyttäytyminen. Aggressiivisuuden voi jaotella suoraan ja epäsuoraan aggressiivisuuteen. Suoraa aggressiivisuutta on, kun aggressiivinen käytös kohdistuu suoraan johonkin kohteeseen, niin että kohteen ja tekijän välillä on suora yhteys. Suora aggressiivisuus on myös sitä, että aggressiivisuus kohdistuu ihmisestä toiseen ihmiseen. Epäsuora aggressiivisuus on sitä, että aggressiivisuus kohdistuu esimerkiksi elinympäristöön tai johonkin määrittelemättömään kohteeseen. (Kokko 2010, 160-161.) On myös olemassa suunnitelmallista aggressiota ja reaktiivista aggressiota. Reaktiivisessa aggressiossa ihminen omaa räjähtävän temperamentin, mikä tarkoittaa sitä, että henkilöllä on haasteita tunteiden hillitsemisen kanssa. Henkilö saattaa menettää malttinsa hyvinkin herkästi, riidellä matalalla kynnyksellä eikä hän hillitse itseään, kun hermostuu. Suunnitelmallinen aggressiivisuus liitetään rauhalliseen ja itsekeskeiseen temperamenttiin. Väkivalta on tämän temperamenttityylin omaavalle ihmiselle keino saada omat tahtonsa ja arvonsa läpi. (Mielenterveystalo 2023.)

Aggressiivisuuteen kuuluu tunteita kuten raivo, pettymys ja kateus. Aggressio on tunne, mikä saa hyökkäyshalun ja se näkyy ulospäin aggressiivisena käyttäytymisenä. Nuorilla aggressio voi näkyä uhmakkuutena tai kapinoimisena. Tällaisella käytöksellä nuori saattaa pyrkiä itsenäistymään ja irtaantumaan vanhemmistaan ja kodistaan. (Cacciatore 2007, 28-29.)

Impulsiivisuus mielletään ajattelemattomana ja harkitsemattomana reaktiona ulkoiseen ärsykeeseen. Reaktiot toteutetaan ilman lyhyt- ja pitkäaikaisarviointia tekojen seurauksista. On kuitenkin otettava huomioon, että kaikki väkivalta ei ole impulsiivista vaan väkivaltaa tehdään myös vakaasta harkinnasta. Impulsiivisuuteen liitetään myös taipumus ajatella ja toimia hätiköidysti. (Howard, 2015.)

Impulsiivinen käytös voi näkyä esimerkiksi liiallisena päihteiden käyttönä, heräteostoksina sekä lyhyinä ja harkitsemattomina ihmissuhteina. Impulsiivisuudella pyritään säätelemään tunteita, kuten hakemaan hyvän olon tunnetta tai se voi olla pyrkimys lievittää ahdistuksen tunnetta. Impulsiivinen käytös voi myös vaihdella tilanteiden mukaan ja aktivoitua vain tietynlaisissa tilanteissa. (Mielenterveystalo 2023.)

Nuorisorikollisuuteen vaikuttaa lisäksi perhetekijät ja kasvatus. Perhetekijät voidaan jakaa kolmeen osaan eli perheen rakenne, perheen toiminta ja vanhempien ongelmat. Kriminologisesti vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien ero, yksinhuoltajuus, vanhempien asuinpaikkojen muutokset, äidin nuori ikä sekä suuri perheen koko. Toimintatavat perheiden sisällä ovat myös liitettyinä lasten kohonneeseen rikosalttiuteen. Näitä voivat olla esimerkiksi perheen sisäiset konfliktit, ongelmat lasten ja vanhempien välisessä suhteessa, joita voi olla tunnekyllämyys tai puutteellinen kiintymyssuhde. Vanhemmilla voi myös olla epäsuotuisat kasvatuskäytännöt lapselle, joita ovat esimerkiksi epäjohdonmukaisuus, ankaruus ja välinpitämättömyys sekä vanhempien puutteellinen lasten valvominen. Nämä ovat kaikki kytköksissä lasten ja nuorten kohonneeseen rikosalttiuteen. Nuorisorikollisuuteen vaikuttaa perhetekijöistä myös vanhempien ongelmat sekä vanhempien tai lähisukulaisten antisosiaalisuus vaikuttaa lapsen rikosalttiuteen. (Elonheimo 2010, 24.)

Huono kasvatus, ankarat perheolot ja väkivalta kotona voivat olla syinä nuoren rikoskäyttäytymiseen. Myös vanhempien päihteidenkäyttö on painava syy nuoren rikoskäyttäytymiselle. Opi-tut rikolliset asenteet perheeltä ja kavereilta voivat olla vaikuttava tekijä. Rikollisuuteen voi vaikuttaa myös se, että perhe on sosiaalisesti huono-osainen tai köyhä, koska silloin vanhempien kyky ja halu lapsen kontrollointiin voi heikentyä. (Kivivuori & Honkatukia 2006, 345.)

Nuoruudessa vietetään usein aikaa enemmän kavereiden kuin perheen kanssa, joten kavereiden vaikutus käyttäytymiseen on merkittävä. On tutkittu, että nuoret alkavat käyttäytyä ja ajatella samoin kavereiden kanssa, kun viettävät paljon aikaa yhdessä. Tästä syystä myös rikollisesti käyttäytyvän kaverin seurassa muutkin alkavat käyttäytyä rikollisesti, koska seura usein tekee kaltaisekseen. Monesti samankaltaiset ihmiset hakeutuvat toistensa seuraan. Rikoksia tekevällä nuorella on usein rikoksia tekeviä kavereita, koska rikoksia tehdään nuorena usein ryhmissä. Mitä nuoremasta rikoksentekijästä on kyse, sen todennäköisempää on, että rikos on tehty ryhmässä. Nuorten rikollisuuteen liittyy vahvasti ryhmäkäyttäytyminen ja sosiaaliset motiivit. (Salmi 2006, 198-199.). Rikollisuutta voi myös lisätä huono koulumenestys, alhainen sitoutuminen kouluun ja alhaiset tavoitteet koulutuksen suhteen. Koulun ominaisuuksilla on väliä ja merkitystä, koska on havaittu, että lasten käytökseen vaikuttaa se, millaiset työtavat koululla on ja millainen kulttuuri koulussa vallitsee. On havaittu myös, että asuinympäristöllä on väliä, sillä rikollisuutta on yhdistetty huono-osaiseen ympäristöön. (Elonheimo 2010, 24.)

On tutkittu, että nuoret liioittelevat omista rikoksistaan ystävilleen ja hakevat siten sosiaalisen aseman vahvistamista. Tavoitteena sillä on tehdä vaikutus muihin nuoriin. Osa nuorista ihailee rikollisia ja siitakin syystä omia tekoja liioitellaan ja niistä ollaan ylpeitä. Ilmiö on liitetty evoluutiokriminologisessa tutkimuksessa seksuaalivalintaan, koska monesti ajatellaan, että ”pahat pojat” saavat helposti tyttöystäviä ja pääsevät suosioon. Myös tämän takia rikoksiin saattaa kohdistua myönteisiä reaktioita. (Kivivuori ym. 2018, 250.)

Nuoret tekevät henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia, aikuisista tekijöistä poiketen, useimmiten ryhmässä ja teot kohdistuvat joka neljännessä tapauksessa tuntemattomaan uhriin. Teot ovat useimmiten erityistä raakuutta sisältäviä; teräaseilla tehdyissä rikoksissa uhreista löytyi keskimäärin yli kymmenen iskujälkeä. (Hagelstam 2008, 377-378.) Nuoret tekevät myös rikoksia usein julkisilla paikoilla toisin kuin aikuiset. Nykyään on myös ilmiönä nuorten keskuudessa rikosten kuvaaminen puhelinkameroilla ja videoiden mahdollinen levittäminen sosiaaliseen mediaan (Lapsiasiavaltuutettu 2023).

Nuoren väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla on monia eri vaikuttimia; väkivaltaisuuden taustatekijöinä vaikuttavat esimerkiksi käytösongelmat, runsas päihteiden käyttö, rikkonainen lapsuus, vanhempien päihteiden käyttö ja sosioekonominen asema. Usein nuoren väkivaltaisen käyttäytyminen ei ole yhden selittävän tekijän summa vaan siinä voi olla useita tekijöitä. (Rytkönen, M. 2014, 63.) Honkatukia & Suurpään tekemässä (2007, 84-87) tutkimuksessa sanotaan, että lipsuminen rikolliseen elämäntyyliin on alkanut nuorilla vähitellen. Monet nuorista tutkimuksessa sanoi, että päihteet ja rikokset saivat keskeisen aseman heidän vapaa-ajastaan ja erilaiset harrastukset jäivät pois kokonaan. Rikoksia he tekivät ryhmissä ja usein julkisilla paikoilla. Nuoret kertoivat, että ajautuivat rikosten pariin ystävien kanssa yhdessä. Rikollisesta elämäntyylistä luopuminen ei ole aina helppoa, koska vallitsevan lojaaliuden vuoksi se voi aiheuttaa nuorten keskuudessa uhkailua. Lisäksi, jos nuori oli yhteydessä viranomaisiin ja paljasti näille yhteisöstä arkaluontoisia asioita, koettiin tämä lojaliteetin rikkomisena.

Katujengien tai muiden määrittelemisessä on usein ongelmana termin ”jengi” käsitys. Jengi sana määritellään eri maissa eri tavalla ja sen lisäksi vielä eri ammattilaiset kuten viranomaiset ja toimittajat tulkitsevat sanan monella eri tapaa. Tämä saattaa vaikuttaa ihmisten käsitykseen puhuessa jengeistä, etenkin katujengeistä. (Covey 2010, 10.) Suomessa Poliisi määrittelee katujengeiksi ryhmät, joissa toimii useita tunnistettuja henkilöitä ja joiden keskuudesta on kyetty tunnistamaan hierarkiaa sekä johtohahmoja. Ryhmät tuovat edustamiaan kaupunginosia esiin poliisin kanssa asioidessaan ja sosiaalisessa mediassa. Ryhmillä on myös usein käytössään kaupunginosan nimeen tai postinumeroon perustuvia tunnuksia. (Poliisi 2023.)

Näillä ryhmillä on väkivaltaisia yhteenottoja ja he ovat valmiita käyttämään vakaavaakin väkivaltaa yhteenotoissa. Tyypillistä näille ryhmille on rikollisen toiminnan, kuten huumausainekaupan harjoittaminen ja ryhmät suhtautuvat välinpitämättömästi tai kielteisesti järjestäytyneeseen yhteiskuntaan. Heitä ei myöskään kiinnosta se, että heidän toimintansa voi aiheuttaa

vaaraa muulle yhteiskunnalle (Poliisi 2023.) Katujengeihin kuuluvat ovat yleensä täysi-ikäisiä tai täysi-ikäisyyden rajalla. Katujengeillä ei kuitenkaan tarkoiteta samaa asiaa kuin järjestäytynyt rikollisuus. Rikoksia tekevät alaikäiset saattavat päätyä katujengeihin, joista aikaa myöten voi kehkeytyä järjestäytynyttä rikollisuutta, mikäli ilmiöön ei onnistuta puuttumaan riittävän ajoissa. Katujengiläisistä suurimmalla osalla on maahanmuuttajatausta ensimmäisessä tai toisessa polvessa. Jengien toiminnassa keskiössä on usein rap-kulttuuri, jossa ihannoidaan väkivaltaa ja rikollista elämää. Vaikutteita haetaan kansainvälisiltä esikuvilta maailmalta. (Poliisi 2023.)

Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteon (2021, 31) mukaan syrjäytyminen, moniongelmaisuus ja sosiaalinen pahoinvointi ovat Suomessa suurimpia uhkia sisäiselle turvallisuudelle. Turvallisuuden parantamiseksi on tärkeää parantaa niiden ihmisten tilannetta, jota nämä koskevat. Kyseissä asemassa olevien väestöryhmien mitattu ja heidän kokema turvallisuus on huonompi kuin muulla väestöllä. Tärkeintä ylisukupolvisuuden katkaisemissa on monialainen yhteistyö, jossa tuetaan vanhemmuutta ja lasten pärjäävyyttä kaikissa eri elämänvaiheissa.

Suomessa on nähtävillä myös polarisaatiota, jossa eri väestöryhmät eriytyvät toisistaan ja he yrittävät saada selkoa monimutkaisesta maailmasta yksinkertaistamalla sitä. Tämän lisäksi asuinalueiden eriytyminen eli segregaatio on voimistunut Suomessa, joka taas johtunee eriarvoisuudesta asuinalueiden sisällä. Polarisaatio ja segregaatio yhdessä voimistavat yhteiskunnassa levottomuutta, joka taas voi johtaa esimerkiksi jengiytymisen lisääntymiseen. Vaikutukset näkyvät koko yhteiskunnassa eikä pelkästään tietyillä asuinalueilla. (Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2021, 31-32.)

Sosiaalinen media käsittää internetin palvelut ja sovellukset, joiden tarkoituksena on sisällöntuotanto ja yhdistää käyttäjien kommunikaatio. Sille ei kuitenkaan ole virallista määritelmää, vaikka sosiaalisen median käyttö on yleistynyt yhteiskunnassa radikaalisti. Tärkein ero normaaliin joukkoviestintään on se, että sosiaalisessa mediassa käyttäjät eivät vain vastaanota, vaan käyttäjät voivat esimerkiksi kommentoida, jakaa sisältöä ja tutustua toisiinsa. Tämä toiminta lisää käyttäjien keskuudessa yhteisöllisyyttä ja verkottumista. (Jyväskylän yliopisto 2023.) Poliisin kirjaamista rikosilmoituksista alaikäisten tekemissä väkivaltarikoksissa olivat teonpiirteinä lisääntynyt sosiaalista mediaa koskevat maininnat. Etenkin Whatsapp- ja Tiktok-palvelut nousivat rikosilmoituksissa. Mainintoja rikosilmoituksissa sosiaalisesta mediasta oli vuonna 2017 15 % ja vuonna 2018 13,4 %, kun taas vuonna 2022 21.9 %. Absoluuttinen kasvu tapausten lukumäärissä oli vuosien välillä noin neljäsataa. Sosiaalisen median merkittävämpi rooli nuorten konflikteissa tuli esille myös poliisilaitosten vuonna 2021 laatimissa vastauksissa, jotka koskivat nuorisoriikollisuuden kasvua. (Keskusrikospoliisi 2022, 14-15.)

3.5 Aiemmat tutkielmat

Nuorten ja alaikäisten väkivaltaista käyttäytymistä on jonkin verran tutkittu aiemmin. Keskusrikospoliisi on laatinut raportin, jossa tarkastellaan nuorten väkivaltarikollisuuden kehitystä eri ikä- ja väestöryhmissä ja erityisesti alaikäisten tekemien väkivaltarikosten piirteitä. Tarkastelu on luonteeltaan kuvailevaa, joka perustuu pääasiassa poliisin tietoon tullutta rikollisuutta koskeviin tilastoihin sekä rikosilmoitustietoihin pohjautuvaan tilastolliseen teonpiirre-analyysiin. (Keskusrikospoliisi 2022.)

Poliisiammattikorkeakoulussa on tehty useita opinnäytetöitä liittyen aiheeseemme, esimerkiksi Nuoret vakavan väkivallan tekijöinä- niminen opinnäytetyö on tehty Poliisiammattikorkeakoulussa. Kyseisen tutkimuksen aiheena on ollut kuvailla lukijalle persoonallisuuden piirteitä, jotka voivat altistaa nuoren käyttäytymään vakivaltaisesti. Työn tarkoituksena on ollut kasvattaa lukijan ymmärrystä väkivaltakäyttäytymisen taustasyistä.

Poliisiammattikorkeakoulussa on myös tehty opinnäytetyö aiheena ”Jengiytyminen ja väkivaltaisuus”, jossa paneudutaan nuorten jengiytymisen ja väkivaltaisen käyttäytymisen psykologiaan syihin. Opinnäytetyössä käsitellään syitä väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja tilastoja alaikäisten väkivaltarikollisuuteen. Lisäksi Poliisiammattikorkeakoulussa on tehty opinnäytetyö ”Alle 18-vuotiaiden väkivaltarikollisuuden kasvu Turussa vuosina 2020-2022”. Kyseisessä opinnäytetyössä tutkittiin alaikäisten väkivaltarikollisuutta Turussa.

4 Opinnäytetyön toteutus

Tässä osiossa käymme opinnäytetyömme vaiheet. Eri vaiheet ovat tärkeä kuvata, jotta opinnäytetyön prosessia ja tutkimuksen tuloksia ymmärretään kokonaisvaltaisesti. Esittelemme osiossa opinnäytetyön tarkoituksen, tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Lisäksi kerromme tutkimusmenetelmistä, aineiston keruusta ja tutkimuksen eettisyydestä sekä luotettavuudesta.

4.1 Tutkimustavoitteet ja -kysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa laadullista tietoa alaikäisten vankien väkivaltarikoksista, siihen johtaneista syistä ja mahdollisista muutoksista väkivaltakäyttäytymisessä. Tarkoituksena oli tuottaa viranomaislähtöistä tietoa siitä, millaisia syitä ja motiiveja on alaikäisten tekemille väkivaltarikoksille. Tutkimuksessamme haastattelimme 10 viranomaisena työskentelevää henkilöä. Rikosseuraamuslaitokselta haastattelimme kahdeksan ja Poliisilta kaksi. Toinen poliiseista työskenteli Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella ja toinen Keskusrikospoliisina. Haastatteluun valittiin työntekijöitä, jotka työskentelevät alaikäisten vankien kanssa. Haastattelemamme henkilöiden työkokemus, ikä ja työnimikkeet vaihtelivat. Haastattelut toteutettiin yksilohaastatteluina, jotta saisimme kuulla erilaisia näkökulmia ja kokemuksia jokaiselta sekä jokainen pääsi vastaamaan oikeiden tuntemuksien mukaan. Ensimmäinen

teemamme haastatteluissa on syyt ja motiivit. Toisena teemana on ennaltaehkäisy. Kolmantena teemana on alaikäisten väkivaltarikosten ja väkivaltakäyttäjytymisen mahdolliset muutokset viime vuosina.

Me kaikki kolme olimme kiinnostuneita alaikäisten väkivaltarikoksien muutoksista ja siksi lähdimme toteuttamaan opinnäytetyötä alaikäisten vankien väkivaltarikoksista ja syistä väkivaltarikoksille. Opinnäytetyö alkoi sopivan tutkimusmenetelmän miettimisellä, kuinka saisimme mahdollisimman laajan kuvan alaikäisten väkivaltarikoksista ja mahdollisista syistä väkivaltakäyttäjytymiselle. Päädyimme kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen käyttämiseen. Aluksi oli tarkoituksena tutkia kaikkia rikosseuraamusasiakkaita, mutta päädyimme rajaamaan aiheen vain vankilaan saapuneihin alaikäisiin. Tästä syntyi opinnäytetyön tutkimuskysymykset: Mitkä ovat syitä alaikäisten väkivaltakäyttäjytymiselle? Mitä ehkäiseviä toimia voisi tehdä väkivaltaisuuden ja väkivaltarikosten vähentämiseksi? Millaisia mahdollisia muutoksia on tapahtunut alaikäisten väkivaltakäyttäjytymiselle tai väkivaltarikoksille viime vuosina? Kohderyhmänä opinnäytetyössä toimi väkivaltarikoksista tuomitut tai syytetyt alaikäiset vangit.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessa käytimme kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta, jossa teemahaastatteluilla selvitimme syitä alaikäisten vankien väkivaltakäyttäjytymiselle ja väkivaltarikoksille, ehkäiseviä toimia väkivaltakäyttäjytymisen vähenemiselle sekä viime vuosina tapahtunutta muutosta alaikäisten väkivaltarikoksissa. Päädyimme tähän toteutustapaan, koska laadullisella menetelmällä saimme aiheesta ajankohtaista ja hyödyllistä tietoa usealta eri viranomaiselta ja henkilöiltä, jotka työskentelevät aktiivisesti alaikäisten kanssa.

Laadullinen tutkimus pohjautuu osittain hermeneuttiseen ajattelutapaan, jossa keskeistä on ymmärtää syvällisesti ja inhimillisesti tulkintoja. Laadullinen tutkimus pitää sisällään useita erilaisia aineistonkeruumenetelmiä, joiden avulla voidaan tutkia ihmisten tapoja toimia jollakin tietyllä tavalla. Pääpiirteisiin kuuluu erilaisten merkitysten tulkitseminen ja niiden analysointi, joidenkin mielestä ”pehmeämmällä tavalla” verrattuna kvantitatiiviseen tutkimukseen. Lyhyesti voidaan sanoa, että laadullisen tutkimuksen avulla saisi vastaukset aina adjektiiveina. Tutkittaessa laadullista tutkimusta tarkemmin löytyy kirjallisuudesta lukuisia tapoja sen luokittelukseksi ja tyypittämiseksi. Jopa filosofian historiaa, joka on loppujen lopuksi hyvin monimutkainen ja ongelmakeskeinen kokonaisuus, on tarjottu sen avautumiseksi. (Tuomi & Sarajärvi. 2009, 25-26.)

Laadullinen menetelmä on kvalitatiivinen tutkimus. Se on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Laadullisella tutkimuksella pyritään saamaan enemmän tietoa vähemmän tunnetusta asiasta. (Kananen 2014, 16). Laadullisessa tutkimuksessa ei myöskään pyritä saamaan tutkittavalle asialle tilastollisia yleistysjä, vaan ymmärtämään toimintaa eli tässä

tapauksessa alaikäisten väkivaltakäyttäytymistä (Eskola & Suoranta 2014, 61; Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Toisin kuin kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa, laadullisessa tutkimuksessa ei voida esittää yksityiskohtaisia kysymys patteristoja, koska aiheesta ei ole vielä niin paljoa tietoa. Laadullisessa tutkimuksessa selvitetään vastausta yhteen kysymykseen: ”Mistä ilmiöstä on kyse?”. Laadullinen tutkimus voi antaa erittäin hyvän kokonaiskuvan tutkittavasta asiasta. (Kananen 2014, 16-17.)

4.3 Teemahaastattelu

Haastattelu on yksi suosituimmista tiedonkeruun muodoista ja sillä on mahdollista saada lisätietoa tutkittavasta asiasta sellaisilta henkilöiltä, joilla kyseistä tietoa on. Haastattelutilanteen pystyy tarvittaessa vielä suuntaamaan tiedonhankinnassa tiettyyn suuntaan. Haastattelun saadaan usein myös ne henkilöt, joita halutaan haastatella toisin kuin esimerkiksi kyselylomakkeiden lähettämisessä. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 34, 37). Haastattelussa tulee myös muistaa, että kysymykset eivät saa olla haastateltavaa johdattelevia, kuten esimerkiksi sellaisia kysymyksiä, mihin itsessään sisältyy jo osittain vastaus. Johdattelevien kysymysten käyttö on epäeettistä ja se kyseenalaistaa tutkimuksen luotettavuuden. (Kananen 2010, 55-58.)

Haastatteluita tehdessä on aktiivisesta roolista hyötyä sillä, kun haastateltava huomaa haastattelijan reagoivan hänen puheeseensa eleillä kuten nyökkäilemällä, tulee haastattelusta eläväisempi ja luontevampi. Tämä eläytyminen usein johtaa haastateltavan kertomaan kokemuksistaan laajemmin. (Eskola, Lähti & Vastamäki 2018, luku 3.) Tässä tutkimuksessa tiedonkeruuseen käytimme teemahaastattelua. Haastattelut ovat perinteinen laadullisen tutkimuksen päämenetelmä ja sen eduksi on nähtävissä esimerkiksi aineiston joustava kerääminen ja vastausten tulkinta (Hirsjärvi ym. 2009, 205). Teemahaastattelun käyttämisessä ei oteta kantaa siihen, kuinka usealle tai kuinka montaa kertaa henkilöä haastatellaan. Teemahaastattelun käyttäminen ei myöskään vaikuta siihen, kuinka syvällisesti jostakin aiheesta keskustellaan haastattelutilanteessa. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 48). Kuitenkin haastattelijan on hyvä hakea keskustelunomaista tilannetta, mutta liian syvällistä keskustelua ei kannata haastattelulta odottaa (Eskola ym. 2018, luku 3).

Teemahaastatteluissa on tyypillistä, että haastattelussa käsiteltävät teemat ovat tiedossa, mutta kysymyksiä ei ole kirjattu tarkasti ylös eikä niitä välttämättä ole laitettu tiettyyn järjestykseen (Hirsjärvi ym. 2009, 208). Tämän tyyliä haastattelussa kuitenkin kaikille haastateltaville teema-alueet ovat samat vaikkei kysymykset olekaan samoja. Tämän vuoksi teemahaastattelu eroaa muista puolistrukturoiduista haastatteluista (Hirsjärvi & Hurme 2015, 48). Omille teemoille voi toimia pohjana esimerkiksi aikaisemmin tehdyt tutkimukset aiheesta tai mitä aiheesta on kerrottu alan kirjallisuudessa (Eskola ym. 2018, luku 3).

Teemahaastattelussa pyritään saamaan merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tehtävien mukaisesti ja haastattelun rungon muodostavat etukäteen valitut teemat (Tuomi & Sarajärvi

2009, 75). Tuomi ja Sarajärvi (2009, 75) kirjoittavat myös, että kysymysten yhdenmukaisuuden vaatimus vaihtelee teemahaastatteluissa tutkimuksen mukaan ja on tietyllä tapaa maku-kysymys, esitetäänkö kysymykset lähes strukturoidusti tai lähes avoimenhaastattelun tyyliin tai näiden kahden tavan väliltä tai esitetäänkö haastatelluille kaikki samat kysymykset. Teemahaastatteluun voidaan käyttää digitaalista tallentamista. Hyvänä puolena haastattelun digitaalisessa tallentamisessa on, että tutkija voi palata tarkastelemaan haastattelua jälkikäteen, jonka lisäksi tutkija vapautuu haastattelutilanteesta kirjaamisesta. Tallenteen huonona puolena nähdään aineiston litterointi, mikä on usein työläs ja hidas prosessi.

Päädyimme teemahaastatteluun, koska teemahaastatteluiden avulla saimme paljon tietoa tutkittavasta asiasta. Laadimme kysymys patteriston, joissa kysymykset olivat kaikille samoja eri teemojen alla. Teemahaastattelut olivat luontevin meille, koska halusimme haastateltavien tulla kuuluksi ja antaa oman näkemyksen tutkittavaan asiaan.

4.4 Aineiston analyysi

Aineiston analyysin toteuttamisen voi tehdä pelkistämällä tai ryhmittelemällä aineistoa eri kategorioihin. Tällöin tutkimuksesta pitää tunnistaa teemat, joihin aineistosta etsitään vastauksia tutkimusongelmaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.) Aineisto analysoidaan teemahaastattelujen teemojen kautta. Litteroinnilla tarkoitetaan nauhoitettujen haastatteluiden puhtaaksi kirjoittamista. Yksi vaihtoehto on myös kirjoittaa aineisto ylös sanatarkasti, mikä tarkoittaa, että kaikki äännähdyksetkin kirjataan. Toisena vaihtoehtona käytetään yleiskielistä litterointia, jolloin tallenne puretaan tekstimuotoon kirjakielellä, eli murre sanat muunnetaan kirjakieleen. Kolmantena vaihtoehtona on litterointi propositiotasolla, mikä tarkoittaa vain sanoman ydinsisällön kirjaamista. (Kananen 2010, 55-59; Kananen 2014, 101-102.)

Käytimme teemahaastattelussamme sana sanalta litterointia, mutta jätimme tauot sekä erilaiset äännähdykset kirjoittamatta. Litteroitua tekstiä syntyi 21 sivua. Kun haastattelumateriaali oli litteroitu, nostimme haastatteluista esille nousseet keskeiset asiat, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme. Jaottelimme aineiston pääluokat teemahaastattelun teemojen mukaan. Peilasimme haastatteluiden tuloksia jo olemassa olevaan faktatietoon, jonka pohjalta hahmotamme kehitysideoita. Kun olimme saaneet kaikki haastattelut tehtyä ja litteroineet ne, etsimme materiaalistamme meidän tutkimuskysymyksiimme vastaavia vastauksia. Litteroitu aineisto jaettiin pää- ja alaluokkiin. Pääluokkina olivat teemahaastatteluiden teemat ja alaluokkina haastatteluiden vastauksissa nousseet pointit ja näkökulmat.

4.5 Eettisyys ja luotettavuus

Eettinen tutkimus edellyttää, että tutkimuksenteossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Käytäntöön liittyy muun muassa, että tukijat noudattavat tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja; soveltavat eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja

arviointimenetelmiä; ottavat muiden tutkijoiden työn huomioon; tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu asianmukaisella tavalla; tutkimusryhmän jäsenten oikeudet ja velvollisuudet on määritelty kaikkien hyväksymällä tavalla; rahoituslähteet ja muut sidonnaisuudet ilmoitetaan tutkimukseen osallistuville ja että noudatetaan hyvää hallintokäytäntöä. Lähtökohtana on, että tutkimuksessa kunnioitetaan ihmisarvoa, ja siihen osallistuminen on vapaaehtoista ja anonyymiä. Epärehellisyyttä pyritään välttämään kaikissa tilanteissa. Keskeisiä periaatteita, jotka otetaan huomioon ja pyritään välttämään ovat muun muassa toisen tekstin ja itseplagioinnin välttäminen, tulosten kritiikiton yleistäminen, harhaanjohtava tai puutteellinen raportointi, toisten tutkijoiden osuuden vähättely ja ettei tutkimuksen mahdollisia myönnettyjä määrärahoja ei käytetä väärin tarkoituksiperin. Nämä asiat pyritään ottamaan huomioon heti prosessin alusta asti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23-27.)

Ennen opinnäytetyön suunnitelman esittämistä ja hyväksymistä teimme työelämän kanssa kirjallisen sopimuksen työn tavoitteista ja rajauksista. Pyrimme kuvaamaan avoimesti tutkimuksen eri vaiheita sekä miten eettisyys ja luotettavuus otettiin niissä huomioon. Pyrimme kunnioittamaan tutkimuksen osallistuvien anonymiteettiä ja vapaaehtoisuutta. Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuseettisiä käytänteitä noudattaen. Tärkeintä oli säilyttää haastateltavien anonymiteetti ja se toteutui noudattamalla käytänteitä. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019, 7). Luotettavuuden arviointi kohdistuu tutkimusaineiston keräämiseen, aineiston analysointiin ja tutkimuksen raportointiin. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteerejä ovat totuusarvo, sovellettavuus, pysyvyys ja neutraalisuus (Tynjälä 1991). Lisää luotettavuutta tuo myös se, että aineistoa on koottu paikoissa missä ilmiötä esiintyy. Opinnäytetyössä käytetään haastatteluista suoria lainauksia eli kvalitatiivista aineistoa tarpeeksi, jotta lukija voi seurata analyysia ja arvioida mihin se on perustunut. Kirjasimme opinnäytetöihimme myös haastattelukysymykset.

5 Tutkimustulokset

Esittelemme tässä osiossa opinnäytetyömme teemahaastatteluiden tulokset. Tulokset käydään läpi teemoittain. Suurin osa haastateltavista olivat töissä Rikosseuraamuslaitoksella, Vantaan vankilassa eri työtehtävissä. Lisäksi haastattelimme kaksi poliisia, joista toinen työskenteli Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella ja toinen Keskusrikospoliisissa. Haastattelemamme henkilöiden työkokemus, ikä ja työnimikkeet vaihtelivat.

Rakensimme haastattelupohjan kolmeen eri teemaan. Tulokset on jaettu teemahaastattelujen teemojen mukaan sekä tulokset esitetään teemojen mukaisesti. Teemat olivat seuraavat: Syyt ja motiivit, ehkäisy ja alaikäisten väkivaltarikosten ja väkivaltakäyttäytymisen vaikutus eri viranomaisen työhön. Ensimmäisenä käymme läpi teemaa syistä ja motiiveista. Henkilöt, jotka haastattelimme, esitetään tuloksissa H1-H10-merkinnöillä.

5.1 Syyt ja motiivit

Tässä osiossa teemahaastattelun tarkoituksena oli selvittää, mitkä asiat ovat olleet syitä ja motiiveja alaikäisten tekemiin rikoksiin viranomaisena työskentelevien mielestä. Pyrimme kysymyksillämme saamaan haastateltavien näkemyksiä syistä ja motiiveista alaikäisten väkivaltarikoksista. Kysyimme ajatuksia katujengien liittymisestä alaikäisten väkivaltarikokseen sekä näkeekö haastateltavat joitain erityispiirteitä alaikäisten tekemissä väkivaltarikoksissa. Teemahaastatteluissa, Syyt ja motiivit- osion vastauksissa nousi usein esille seuraavia asioita, kuten alaikäisten tekemien rikosten kasvu, tekojen raaistuminen, alaikäisten vankien määrän lisääntyminen ja ensimmäisen tai toisen sukupolven ulkomaalaistaustaisuus.

Haastatteluissa nousi selvästi ilmi alaikäisten väkivaltarikosten raaistuminen ja lisääntyminen. Teot ovat väkivaltaisempia ja raakoja verrattuna aiempaan. Väkivallan seurauksia ei ajatella sekä millaisia seurauksia teoista saattaa seurata itselleen tai uhreille. Seitsemän haastateltavista kertoi heidän mielestään väkivallan raaistuneen ja suurin osa kertoi väkivallan lisääntyneen.

”Ne rikokset mitä ne tekee ni ne on tosi väkivaltaa ja tosi raakojakin.” H5

”No ne nyt on raaistunut ja ne rikokset itsessään on raaistunu ja kynnys käyttää väkivaltaa on madaltunut. Ei ajatella tai ei kyetä näkemään seuraamuksia teoista.” H6

”Alaikäisten väkivaltarikokset ovat lisääntyneet. Rikokset ovat raaistuneet.” H9

Haastateltavat kertoivat syitä alaikäisten väkivaltakäyttäytymiselle. Haastatteluissa nousi ilmi lapsuusaika. Millaiset lähtökohdat lapsi on saanut elämään ja millainen kasvuympäristö lapsella on ollut. Useat nostivat esiin kotiolosuhteet ja huostaanoton. Viisi haastateltavaa nostivat syyksi huostaanoton sekä turvattoman elinympäristön lapsuudessa.

”Nii no kaikilla kenenkaa mä oon työskennelly tai ollu tekemisessä ni niil on huonot kotiolot ollu tai sit niitä kotioaloja ei oo ollu ollenkaan” H5

”Siihen liittyy vahvasti sosiaalinen ympäristö ja sit just perhesuhteet. Siihen vaikuttaa se onko kasvanu rakastavassa ja hyvässä perheessä ja et ois ollu myös lähisukua tukemassa. Ja sit just siihen voi vaikuttaa katkeruus, jos on ollu huonot kotiolot” H6

Haastateltavat kertoivat, että lapsilla ei ole oikeanlaista kasvatusta ja he saavat vapaan kasvatuksen ilman rajoja. Kuusi haastateltavaa nosti esiin, ettei lapsilla ole kunnon rajoja vaan saavat tehdä lähestulkoon mitä itse haluavat eikä kotona aseteta rajoja. Vankilaan tullessaan

voi olla hankaluuksia hyväksyä tietyt rajat ja säännöt, koska he eivät ole siviilissä tällaisia juurikaan kokenut.

”Todella iso osa on huostaanotettu, kun he saapuu tänne vankilaan ja niistä iso osa on otettu huostaan lapsen rajattoman käytöksen vuoksi eikä niinkään vanhempia takia.” H1

”Pahoinvointi ja rajattomat kotiolot. Vanhempien kyvyttömyys huolehtia siitä lapsesta” H3

”Ei kunnan rajoja lapsella ja lapsella tuntuu olevan nykyään pelkkiä oikeuksia ja ei piitata velvollisuuksista” H4

Ulkomaalaistaustaisuus nousi neljällä haastateltavista esille erilaisella kasvatuksella ja kulttuuritaustalla. Tämän nähtiin olevan syynä ulkomaalaistaustaisten alaikäisten tekemien rikoksiin sekä integroitumisen myötä tulleeeseen ongelmaan, jossa ulkomaalaistaustaiset eivät tiedä keneen tai mihin viranomaistahoon, vaan asioita hoidetaan omatoimisesti.

”Ulkomaalaistaustaisella saattaa taas olla ne oman kulttuurin kasvatukset, mikä on usein hyvin erilainen kun länsimaalaisen kasvatus. Ei välttämättä osata ottaa yhteyttä viranomaisiin ja sit lähetään selvittelee asioita omin keinoin.” H6

”Kotouttamisen epäonnistuminen ja tietty vanhemmuuden haasteet” H7

Kaikki haastateltavista nosti esille motiiviksi, että alaikäiset ihannoivat mainetta ja haluavat nostaa omaa statustaan. Haastateltavat kokivat tämän olevan isoin tekijä väkivaltakäyttäytymiselle. Kunnioituksen hakeminen muilta nähtiin oleellisena motiivina väkivaltaisuuksiin. Alaikäiset oikeuttavat tekojaan kunnioituksen hakemisella. Lisäksi syiksi ja motiiveiksi nostettiin rahan ja hienojen merkkivaatteiden ihannointi. Maineen ihannointi on suurimmaksi osaksi tullut alaikäisille sosiaalisen median välityksellä esimerkiksi Snapchat ja Tiktok sovelluksella.

”Ensimmäisenä tulee mieleen et siinä halutaan ikään kuin et sen väkivaltakäyttäytymisen myötä saa nostettua sitä omaa statustaan. Halutaan myös nostattaa omaa egoaan ja halutaan korostaa sitä et miten muut ihmiset näkee sut.” H6

”Niil on tylsää ja just mitä aikasemminki sanoin et ne hakee jotain statusta, jos ne esimerkiks kuuluu johonki katujengiin tai jos ne ei oo vielä katujengissä ja ne haluaa johonkin jengiin. Niiden silmin he myös sit haluaa nostaa sitä omaa statustaan” H7

”Halu saada sellaista mihin ei muuten ole mahdollisuutta, vaatteet, korut jne.” H10

Impulsiivisuus ja terveysongelmat korostui useammalla haastateltavalla kuten impulssikontrollinpuutteella. Tämä näkyi sillä, että nuori ei pysty kontrolloimaan itseään ja tekojaan kuten aikuinen.

”Myös biologiset tekijät niinku impulssikontrollin haasteet ja sitä kautta sellaiset neuropsykiatriset häiriöt kuten vakava ADHD tai autismia.” H1

Katujengeistä kysyessä haastateltavilta, kuinka ne liittyvät alaikäisten tekemiin väkivaltarikoksiin, jakoi termi ”katujengi” mielipiteitä siitä, mikä on katujengi tai mitä sillä tarkoitetaan. Ristiriidassa oli myös se, kuinka paljon katujengien nähtiin liittyvän alaikäisten tekemiin väkivaltarikoksiin. Neljä haastateltavista näki, että katujengi oli oleellinen osa alaikäisten tekemiä rikoksia, mutta kolme haastateltavista myös koki, että katujengeillä ei ollut niin merkittävää roolia rikoksien tekemisessä. Lisäksi kolme haastateltavaa eivät ottaneet kantaa katujengien merkitykseen alaikäisten tekemisissä väkivaltarikoksissa. Kysymys katujengeistä ja alaikäisistä samassa lauseessa oli ongelmallinen, koska yleisesti haastateltavilla ei ollut yhteistä käsitystä katujengeistä.

”Alaikäisten kohalla ei välttämättä näy jengijuttua, mutta kyllä uskon, että ne alaikäiset niihin jengeihin kuuluu, mutta eivät jengiensä takia rikoksia tee toisin ku nuoret.” H2

”On kaksi eri asiaa olla perseilevä nuoriso porukka kuin kuulua katujengisiin. Kaveripiiri, missä tehdään tyhmiä asioita on tietysti hyvä kasvualusta katujengeille.” H4

”Öö suurinosa ketä täälläkin on meillä ollu tai on tällä hetkellä ni kuuluu johonki katujengisiin. Onhan toi nyt kasvamaan päin toi katujengikulttuuri. Tosi monta eri jengii on ja tuntuu et tulee vaan lisää.” H5

”Katujengeissä käytetään alaikäisiä hyväkseen. Alaikäiset tekevät rikokset ja täysi-ikäiset käärivät voitot. Alaikäisten käyttö on suunniteltua ja tarkoituksellista toimintaa.” H9

Kysyessä mitä erityispiirteitä alaikäisten tekemisissä väkivaltarikoksissa on, nousi haastateltavilla esille muun muassa tekojen kohdistaminen itselleen tuntemattomiin sekä isolla porukalla rikosten tekeminen. Suurin osa haastateltavista kertoivat, että alaikäiset liikkuvat usein kaveriporukoissa ja teot tehdään porukoissa lähinnä julkisilla paikoilla esimerkiksi juna-asemilla ja väkivaltaa käytetään matalalla kynnyksellä.

”No tällä hetkellä rikokset tehdään isolla porukalla. Katuryöstöt on nyt se tyyppisin juttu alaikäisillä ja nuorilla. Teot tapahtuu julkisilla paikoilla esimerkiksi asema-alueet on tosi yleisiä paikkoja nykyään. Yhessä väkivaltarikoksessa on useampia rikosten tekijöitä ja ne uhkaa väkivalloin havitellen jonkun omaisuutta.” H4

”Alaikäiset ja nuoret kasaavat porukan ja sen porukan kanssa lähetään hakkaamaan. Ne tekee rikokset yleensä ryhmissä. Alaikäisten tekemissä rikoksissa tuntuu, et siinä ei oo mitään järkeä. Ne on usein ulkomaalaistaustaisia ketkä tekee väkivaltarikoksia tai sit mustalaisia.” H7

”No ehkä se et usein alaikäisten tekemät väkivaltarikokset kohdistuu johonki ihan random tyyppeihin varsinkin noi ryöstöt. Eli ne kohdentuu ihan täysin tuntemattomiin. Aika usein ne kuvaa niitä väkivaltarikoksia. Silläki varmaan haetaan sitä statusta et käytetään väkivaltaa julkisuuden hakuna ja arvostuksen hakuna.” H8

Viisi haastateltavaa nosti esille kuvaamisen väkivaltarikoksissa. Tekoja kuvataan ja jaetaan sosiaalisessa mediassa. Kuvaaminen liittyy statuksen nostattamiseen ja muilta saamaan arvostukseen. Nuoret ajattelevat videot hienona asiana ja kun muutkin nuoret ajattelevat näin, he keräävät kunnioitusta muilta kuvaamalla väkivaltaisuuksiaan.

”Väkivallan ihannointi on lisääntynyt ja siihen on tullu mukaan sellasia nöyryyttämisen elementtjä mukaan. Tarkotan sillä sitä, että nykyään tekoja kuvataan ja sit laitetaan sosiaaliseen mediaan jakoon. Ei sellastakaan ollu ennen.” H7

”Aika usein ne kuvaa niitä väkivaltarikoksia. Silläki varmaan haetaan sitä statusta et käytetään väkivaltaa julkisuuden hakuna ja arvostuksen hakuna.” H8

”Raaka pitkäkestoinen väkivalta on lisääntynyt, samoin tekojen kuvaaminen ja materiaalin levittäminen.” H9

5.2 Ehkäisy

Tässä osiossa käymme läpi millä tavoin haastateltavien mielestään voitaisiin tehdä ehkäisevää vaikutusta alaikäisten väkivaltakäyttäytymiseen ja sen hillitsemiseen. Osiossa nousi esille monella haastateltavalla yhtenäisiä mielipiteitä asioista, kuten varhainen puuttuminen alaikäisen toimintaan, lainsäädännön muuttaminen joustavammaksi ja alaikäisten kanssa tehtävän työn lisääminen. Seitsemän haastateltavista kertoi varhaisen puuttumisen olevan tärkeässä roolissa väkivaltakäyttäytymisen ehkäisemiseksi. Sosiaaliviranomaisten toiminta nousi esille monella ja kuinka tärkeä heidän roolinsa on ehkäisevässä toiminnassa lapsuudessa ja nuoruudessa.

”Tietysti varhaisessa vaiheessa puuttuminen. Esimerkiks jos lapsi syntyy perheeseen, missä ei oo turvallista kasvaa ni kynnys siihen et lapsi otetaan huostaan on liian iso. Pitäs puuttuu jo paljon aikasemmin.” H6

”Varhanen puuttuminen asioihin. Jos huomataan lapsella tai nuorilla häiriökäyttäytymistä niin siihen pitää puuttua jo tarhassa ja koulussa.” H7

”No varmaan lastensuojelun keinoilla, et niil ois voimaakkaampia keinoja puuttua siihen ajoissa. Ja ihan vaikka laitos olosuhteissa henkilökunnalla on hyvin rajalliset keinot puuttua yhtään mihinkään täl hetkel.” H3

Lainsäädännön muuttaminen nousi esille kuudella haastateltavilla. Monet sanoivat, että lainsäädäntö on nykyisellään liian pehmeä monelta osin, etenkin vaikeassa rikoskierteessä oleville alaikäisille.

”Nuoret tarvitsee, että heidän vääränlaiseen käytökseen puututaan heti eikä myöhässä. Tässä kuitenkin on haasteita niinkun jo Suomen oikeusjärjestelmässä ja vankilassa kurinpidon suhteen, että niis kestää suhteellisen kauan, mutta lähtökohtana on välitön puuttuminen.” H1

”Koventaa rangaistuksia eli nuoria pitäis kohdella rikosoikeudellisesti samalla tavalla ku aikuisia eikä lievennetysti iän perusteella, varsinkin näitä uusintarikollisia.” H8

”Pitäis saada muutettua lainsäädäntöä, että pystyttäs helpommin puuttumaan alaikäisten väkivaltakäytökseen, koska tällä hetkellä lastensuojelulaki ohjaa alaikäisiä aika paljonkin ja sit siinä kohtaa ku viranomainen saa puuttua alaikäisten juttuihin ni usein se on jo liian myöhästä.” H4

Alaikäisten kanssa tehtävää työtä pitäisi kuuden haastateltavan mielestä lisätä moniammatillisesti. Haastateltavien vastausten perusteella resursseja pitäisi kohdistaa enemmän alaikäisiin ja heidän kanssaan tehtävään työhön, jotta voitaisiin minimoida haasteita alaikäisten käyttäytymisessä tulevaisuudessa.

”Koulussa vois käydä enemmän poliisit puhumassa tai sit nuoriso-ohjaajat. Siel voitais antaa vinkkejä esim. hengailuun, et ketään ei jätetä yksin ja sit kans miten tietyissä tilanteissa kannattais toimii ja sit tietty ois hyvä pitää kiusaamisen vastasi keskusteluita lasten kanssa.” H5

”Sosiaaliviranomaisten olis hyvällä enemmän ajantasalla, millasissa kasvatusympäristöissä lapsi kasvaa. Jos nähdään et vanhemmat ei kykene huolehtimaan lapsesta ja kasvatus on ongelmallista ni pitäis saada herkemmin puuttua tilanteisiin. Se on tosi haastavaa puuttua lapsen käytökseen enää siin kohtaa, jos se on kasvanu perheessä, missä ei oo hyvät oltavat, koska se on jo saanu kaikki traumat sieltä ni niitä on tosi vaikee lähteä enää korjaamaan.” H6

”Erityislapset esimerkiksi ADHD ni niiden pitäis saada apua ja hoitoa tai muuten ne käy perseilee. Jos ne ei esimerkiksi saa koulussa apua ja ne ei pysty siellä keskittyä, ni ne jää jälkeen ja ne kokee et ne ei pysty ja sit motivaatio loppuu ja sit ne rupee perseilee. ” H7

5.3 Alaikäisten väkivaltakäyttäytymisen ja väkivaltarikosten muutokset

Teemahaastattelumme viimeiseissä osiossa teemana oli kysyä haastateltavilta alaikäisten väkivaltakäyttäytymisen ja väkivaltarikosten muutoksista. Väkivaltakäyttäytymisessä ja väkivaltarikosten muutoksista kysyessä haastateltavat kertoivat, että väkivaltarikokset ovat lisääntyneet ja raaistuneet. Alaikäiset kantavat useammin mukanaan teräaseita ja astaloita sekä ennistä useammin teräaseilla uhkaillaan ja niitä käytetään. Sosiaalisen median vaikutus on lisääntynyt, joka näkyy tekojen kuvaamisella ja levittämällä. Väkivaltarikosten lisääntyminen ja raaistuminen näkyi haastateltavien mielestä usealla eri tavalla, kuten rikoslajien muuttuminen vankiloissa pääsääntöisesti väkivaltarikoksiksi.

”Ymmärtääkseni tilastollisesti alaikäisten väkivallan määrä on pysynyt suhteellisen samana, mutta väkivallan laatu on huomattavasti törkempää.” H1

”Sillon ku mä alotin vankilassa työt, niin alaikäiset vangit tulivat vankilaan muista kuin väkivaltarikoksista. Niitä alaikäisiä ei ollut ketkä ois väkivaltarikoksia tehnyt. Ja nyt lähes kaikki alaikäisten tekemät rikokset on henkeen ja terveyteen liittyviä juttuja tai sit epäily niistä.” H3

”Lähes kaikki alaikäisten tekemät rikokset on henkeen ja terveyteen liittyviä juttuja tai sit epäily niistä. Teot on nykyään tosi raakoja ja yhä nuoremmat tekee väkivaltarikoksia, mutta eivät kummiskaan oo rikosoikeudellisesti vastuussa niistä.” H4

Haastateltavat nostivat useasti esille teräaseiden kantamisen ja niiden uhkaamisella väkivaltarikoksissa. Tämä näkyy haastateltavien mukaan sillä, että yhä nuorempi kantaa teräasetta mukana ja ovat yleisiä teräaseiden kantamisesta.

”Enemmän on tullut teräaseita kuvioihin. En osaa sanoa mitään prosenttia, mut yhen illan aikana ku mä tapaan kaduilla noita nuoria ni ainakin puolella heistä on joku teräase mukana. Ne myös ihan avoimesti niitä esittelee, jos kysyy onko teräasetta mukana. Ne on myös teräaseistaan kovin ylpeitä nykyään.” H5

”Teräaseet lähes kaikissa väkivaltarikoksissa mukana ja onhan noi teot raaistuneet huomattavasti. ” H6

”Usein jo noi ylä-asteikäiset kulkee puukko mukana ja se on huolestuttavaa. Ei sellasta ollu aikaseimmin.” H7

6 Johtopäätökset

Käsitlemme tässä luvussa johtopäätöksiä opinnäytetyöstämme. Keskeisimpiä seikkoja, jotka nousivat esille opinnäytetyömme haastatteluissa, olivat kasvatus, varhainen puuttuminen ja väkivaltarikosten lisääntyminen ja raaistuminen. Raaistuminen näkyi teräaseiden lisääntyneellä hallussapidolla. Opinnäytetyössämme oli tarkoitus vastata tutkimuskysymyksiin: Mitkä ovat syitä alaikäisten väkivaltakäyttäytymiselle ja väkivaltarikoksille? Mitä ehkäiseviä toimia voisi tehdä väkivaltaisuuden ja väkivaltarikosten vähentämiseksi? Millaisia mahdollisia muutoksia on tapahtunut alaikäisten väkivaltakäyttäytymiselle tai väkivaltarikoksille viime vuosina? Tarkoituksena oli selvittää haastattelujen pohjalta alaikäisten vankien väkivaltarikoksia ja syitä väkivaltakäyttäytymiselle. Osassa haastatteluista esille nousseista seikoista ei ole vielä tehty tutkimuksia, joten luotettavia lähteitä oli mahdoton löytää tukemaan haastatteluja. Esimerkiksi lisääntyneiden teräaseiden kantamista alaikäisten keskuudessa on paljon uutisoitu aihe, mutta luotettavia tutkimuksia aiheesta ei ole vielä tehty, koska se on uusi ilmiö. Toinen haastava aihe on katujengit, koska virallisia tutkimuksia aiheesta on Suomessa tehty vain vähän käyttäen luotettavia lähteitä. Molemmat ilmiöt ovat Suomessa uusia. Myös roadman ilmiö on uusi Suomessa, ja siitä ei löydy luotettavaa tietoa.

6.1 Lapsuusajalla, kaveripiirillä ja impulssikontrollin puutteella vaikutuksia väkivaltakäyttäytymiseen

Keskeisimpänä tuloksena opinnäytetyössämme väkivaltarikoksien syyksi nousi esiin lapsuusaika kuten turvattomuus lapsuusiässä ja elinympäristö. Haastateltavat kokivat, että lapsuusaika oli kriittinen tekijä väkivaltakäyttäytymiselle lapsen varttuessa. Myös Honkatukia & Kivivuori (2006, 123-124) ovat tuoneet ilmi lapsuusajan kriittisen merkityksen ja sen vaikutuksen epäsosiaaliseen käytökseen ja mahdollisiin rikostuomioihin myöhemmällä iällä. Lisäksi lasten kasvatus on haastateltavien mielestä liian lepsua ja lapsille ei aseteta tarvittavia rajoja. Tiukemalla kasvatuksella voitaisiin saada lapset kunnioittamaan rajoja ja auktoriteettia. Rajojen asettaminen sekä kasvatus voi olla vaikeaa ja lapsen huonolla kohtelulla sekä väärillä kasvatuskeinoilla voi olla huonoja seurauksia lapseen kuten rikolliseen käyttäytymiseen myöhemmällä iällä (Honkatukia & Kivivuori 2006, 123-124). Esille nousi myös ulkomaalaistaustaisuus, jonka vaikutus nähtiin lapsien erilaisella kasvatustavalla ja kulttuuritaustalla. Ulkomaalaisten alaikäisten väkivaltarikoksien koettiin johtuvan huonosta integroitumisesta yhteiskuntaan ja luottamus suomalaisen yhteiskunnan tarjoamiin viranomaispalveluihin koettiin olevan heikommalla tasolla. Haastateltavien nostamaa ulkomaalaistaustaisuutta syynä väkivaltarikoksien tekemiseen tukee myös Martti Lehden ym. (2014, 17-20) tekemä tutkimus, jossa todettiin integroitumisen vaikuttavan rikollisuuteen maahanmuuttajien keskuudessa. Lisäksi alaikäisten

kohdalla tietyillä etnisen taustan omaavilla on ollut väkivaltarikoksissa yli nelinkertainen rikollisuustaso kantaväestöön nähden (Lehti ym. 2014, 38-39).

Motiiveiksi haastateltavat nostivat esiin alaikäisten halun kasvattaa omaa mainettaan ja nostaa statustaan. Nämä koettiin olevan suuri syy väkivaltakäyttäytymiselle ja väkivaltarikoksille. Alaikäiset haluavat hakea kunnioitusta muilta ryhmän jäseniltään tai kaveriporukoiltaan. Alaikäiset ja nuoret ovat uskollisia omille kaveriporukoille ja ryhmilleen. Tehdyt rikokset oikeutetaan saamallaan statuksen nostatuksella. Väkivaltaa käytetään kunnian joko oman tai toisen kunnian puolustamiseen. Sosiaalinen median koettiin myös olevan merkityksellinen maineen nostattamisessa. Sosiaaliseen mediaan ladataan nuorten tekemiä väkivaltarikoksia ja sosiaalisesta mediasta saadaan vaikutteita rikoksien tekemiseen.

Impulssikontrollinpuutteella nähtiin olevan merkittävä vaikutus nuorten tekemiin tekoihin, kuten väkivaltarikoksiin. He eivät pysty kontrolloimaan omia tekojaan ja syinä impulssikontrollipuutteeseen nähtiin olevan erilaiset terveysongelmat ja impulsiivisuus, kuten ADHD. Impulsiivisuus vaikutti myös väkivallan ja esimerkiksi teräaseiden käyttämiseen riitatilanteissa. Impulssikontrollin puute voi johtaa kontrolloimattomaan, nopeaan ja riskialttiiseen toimintaan. Riskialtiskäytös on nuoruudessa korkeimmillaan, vaikka impulssikontrollin katsotaankin lisääntyvän lapsuudesta aikuisuuteen. Impulssikontrollin kehittymisessä on havaittu yksilökohtaisia eroavaisuuksia. (Casey, Jones, Hare 2008, 111-115).

Alaikäisten tekemät rikokset kohdistuivat haastateltavien mukaan nuorelle täysin tuntemattomaan henkilöön ja teot tehdään usein julkisilla paikoilla. Erityispiirteenä teoissa olivat teräaseet tai muut astalat sekä alaikäisten tekemä fyysinen väkivalta oli raaempaa kuin aikaisemmin. Nuoret kantavat entistä useammin teräaseita ja tällä koettiin olevan syy-yhteys myös niiden käyttämiseen. Teräaseen kantoon saattoi olla myös syynä esimerkiksi nuoren kokemus pelkoa joutua väkivaltarikoksen uhriksi. Nuorten rikollisuuteen liitetään usein ajattelemattomuutta ja ryhmäpainetta. Tällainen toiminta voi johtua nuoren ongelmallisesta elämäntilanteesta. Viime vuosina nuorten rikollisuus on vähentynyt koko väestöntasolla, kuitenkin rikollisuus kasaantunut voimakkaasti hyvin pienelle osalle tekijöitä. Nuorisoriikollisuuden kehityksessä on havaittavissa laajempaa polarisaatiota, jossa huono-osaisuus kasautuu pienelle osalle nuorista. (Haikkola ym. 2019, 149).

6.2 Varhainen puuttuminen kasvatukseen

Ehkäiseviksi toimiksi nähtiin olevan varhainen puuttuminen alaikäisen kasvatukseen. Varhaisessa puuttumisessa koettiin tärkeimmäksi nykyisen lainsäädännön muuttaminen tiukemmaksi ja tässä etenkin haastateltavat halusivat sanoa, että viranomaisilla on nykyisellään liian vähän valtuuksia puuttua alaikäisten kasvatukseen ja alaikäisten tekemiin rikoksiin. Lainsäädäntö nähtiin liian löysäksi, varsinkin jo rikoskierteessä oleville alaikäisille. Vanhempien rooli on

tärkeä osa kasvatusta. Kuitenkaan vanhemmat eivät välttämättä näe tai tiedä, mitä lapset tekevät vapaa-ajallaan.

Resursseja alaikäisten kanssa tehtävään työhön haluttiin lisätä ja nykyiset resurssit kohdistavaa paremmin ehkäisevään toimintaan alaikäisten kanssa. Tässä etenkin sosiaaliviranomaisten ja moniammatillinen toiminta nähtiin olevan merkittävä ja heidän resurssijansa pitäisi lisätä. Lisäksi kolmannen sektorin toiminta nähtiin olevan myös merkityksellinen, koska he pystyvät paneutumaan eri tavalla alaikäisten toimintaan kuin viranomaiset. Esimerkkinä on Ankkuri-tiimi, joka pyrkii moniammatillisella yhteistyöllä auttamaan nuorta hyvinvoinnin edistämässä ja rikosten ennaltaehkäisemisessä, pyrkiä katkaisemaan mahdollinen jo olemassa oleva rikoskierre. Moniammatilliseen ryhmään kuuluvat asiantuntijoita poliisista, sosiaalitoimesta, terveys ja nuorisotoimesta. Tavoitteena tavata nuori ja hänen perheensä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jolloin ongelmiin pystytään puuttumaan mahdollisimman ajoissa ja hakea oikeanlaisia ratkaisuja yhdessä nuoren kanssa. (Sisäministeriö 2022, 10).

Tärkeässä roolissa ehkäisevää toimintaa on myös nuoren oma rooli. Nuorten tulisi pyytää apua ajoissa ja luopua vääränlaisesta kaveriporukasta, jos kokee ryhmän tuovan painetta tehdä ei haluttuja tekoja. Tässä nuoren avun saanniksi voisi toimia paikkana esimerkiksi koulu. Koulussa nuori saisi apua ja nuorella kynnyks kysyä olisi matala.

6.3 Väkivaltarikosten raaistuminen ja lisääntyminen

Kysyttäessä haastateltavilta, millaisia mahdollisia muutoksia on tapahtunut alaikäisten väkivaltakäyttäytymisessä tai väkivaltarikoksissa viime vuosina, korostui haastatteluissa alaikäisten väkivaltarikoksien raaistuminen ja lisääntyminen. Rikoslajit vankiloissa ovat alaikäisten osalta ovat muuttuneet. Muut rikoslajit kuten huumausrikokset ovat laskeneet ja väkivaltarikokset ovat olleet kasvussa viime vuosina. Aikaisemmin alaikäisten tekemät huumausainerikokset olivat kasvussa, mutta nyt ne ovat olleet laskussa. Haastateltavien kertomukset väkivaltarikoksien lisääntymisestä tukevat tilastoihin perustuvaa tietoa, kun katsotaan Poliisilta ja Rikosseuraamuslaitokselta saatuja taulukkoja (kts. taulukko 1&2).

Muutoksia tutkiessa alaikäisten tekemissä väkivaltarikoksissa ja väkivaltakäyttäytymisessä voisi olla teemana, jossa haastateltaisiin alaikäisiä vankeja ja mitkä he kokevat olleen syitä rikoksien tekemiseen ja väkivaltakäyttäytymiseen. Lisäksi mitkä tai mikä ollut motiivi päätyä tiettyyn kaveriporukkaan tai jengiin. Haastateltavat kuitenkin nostivat monesti esille jengiytyksen ja kaveriporukoiden merkityksen rikoksissa. Usein nuoret kokevat, että ryhmän tuoma paine on vaikuttanut tilanteisiin, jossa nuori ei haluaisi olla.

7 Pohdinta ja kehittämis ehdotukset

Tässä luvussa pohdimme opinnäytetyötämme prosessina ja kuinka aihetta tulisi tutkia enemmän ja mistä näkökulmasta aihetta tulisi katsoa.

7.1 Opinnäytetyöprosessin ja ammatillisen kehittymisen reflektointi

Opiskelemme kaikki rikosseuraamusalan sosionomeiksi Laureassa Tikkurilassa sekä työskentelemme kaikki Vantaan vankilassa. Mikko ja Niko ovat vartijoita ja Oona on rikosseuraamustyöntekijänä suljetuilla osastoilla. Meistä ei siis kukaan työskentele alaikäisten kanssa aktiivisesti eikä siltä osin myöskään paljon kokemusta ole. Halusimme ottaa tämän aiheen tutkittavaksi, koska alaikäisten väkivaltarikokset ja väkivaltakäyttäytyminen ovat olleet niin isona puheenaiheena mediassa. Olemme myös huomanneet, että alaikäisiä tulee nykyään enemmän vankilaan erilaisista henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikos epäilyistä. Vantaan vankila tuntui luontevalta paikalta toteuttaa opinnäytetyötä, koska laitos on meille kaikille tuttu. Vantaan vankilasta löytyy alaikäisten oma osasto sekä tiedämme, että heidän kanssaan työskentelee päivittäin ammattilaiset.

Aloitimme opinnäytetyömme maaliskuussa 2023, jolloin kysyimme lupaa tehdä opinnäytetyötä Vantaan vankilassa ja tämän jälkeen kirjoitimme alustavan aiheanalyysin. Opinnäytetyömme aiheeksi silloin muodostui alaikäisten väkivaltakäyttäytymisen syyt ja väkivaltarikokset. Halusimme tutkia syitä alaikäisten vankien väkivaltakäyttäytymiselle ja väkivaltarikoksille, ehkäiseviä keinoja, millä saataisiin väkivaltakäyttäytyminen ja väkivaltarikokset vähenemään sekä, miten väkivaltarikokset ovat muuttuneet viime vuosina. Huhtikuusta kesäkuun puoleenväliin kirjoitimme opinnäytetyöstämme suunnitelman. Suunnitelman teossa oli haasteita aiheen rajaamisessa ja muutimmekin tutkittavaa sisältöä useampaan kertaan.

Emme tarvinneet opinnäytetyöhömmme tutkimuslupia, koska emme haastatelleet työhömmme alaikäisiä vankeja, vaan keskityimme pysymään viranomaisissa. Mietimme etukäteen haastattavat ja haastattelimme montaa eri viranomaista, kenellä on kokemusta alaikäisten vankien kanssa työskentelystä. Haastattelimme erityisohjaajia, rikosseuraamustyöntekijöitä, alaikäisten osaston vastuuvartijoita, alaikäisten vankien esimiehiä sekä tutkijoita poliisista, jotka tutkivat alaikäisten väkivaltarikoksia. Toteutimme viranomaisten haastattelut heinä- ja elokuussa ja syvensimme tutkimuksen teoriaosuutta sekä litteroimme haastatteluaineistoa elokuussa, jonka jälkeen aloimme käymään haastatteluista läpi opinnäytetyöhömmme. Tämän jälkeen aloimme kokoamaan yhteen johtopäätöksiä, mitä haastatteluista oli muodostunut ja peilasimme niitä jo olemassa olevaan teoriatietoon.

Opinnäytetyön valmistuminen aiheen valinnasta viimeistellyn työn palautukseen oli kokonaisuudessaan laaja prosessi, johon sisältyi monia eri vaiheita. Prosessin laajuus ei kuitenkaan tullut yllätyksenä, koska tiedostimme, että opinnäytetyö tulee olemaan monivaiheinen ja sen

tekeminen vaatii paljon keskittymistä ja aikaa. Ehdimme tuntea prosessin aikana monia tunteita toivottomuudesta onnistumiseen kaikissa työn vaiheissa. Suuren tutkimuksellisen kokonaisuuden hahmottaminen ja hallitseminen oli meille kaikilla uutta, eikä meistä kukaan ollut koskaan edes ajatellut kuinka laaja prosessi opinnäytetyö tulee olemaan kaikkine vaiheineen. Opinnäytetyöprosessin pyrimme jakamaan tasaisesti. Opinnäytetyötä tehdessämme, saimme paljon tukea opinnäyteohjaajaltamme ja meillä oli tasaiseen tahtiin yhteisiä välikeskusteluja, joissa saimme hyviä vinkkejä ja tukea prosessiin.

Opinnäytetyön tekeminen kolmen hengen ryhmässä oli mielekästä, koska koko opinnäytetyön ajan oli oma ryhmä tukemassa ja tsemppaamassa. Välillä myös joltain meistä saattoi ideat loppua, mutta onneksi meistä oli aina joku, kenellä oli uusia ideoita, niin prosessia saatiin etenemään tasaiseen tahtiin. Oli myös mukava käydä yhteisiä keskusteluja sekä aiheen pohdintaa ryhmän kanssa. Ne syvensivät ymmärrystämme tutkittavaan aiheeseen. Tutkimuksen aikana opimme, että kysymys patteriston täytyy olla kunnossa ja vaatii huolellista valmistamista, jotta saataisiin tutkittavaan aiheeseen tuloksia. Teimme kaikki ensimmäistä kertaa teemahaastattelua ja jälkikäteen tarkasteltuna, kysymykset olisivat saaneet vielä olla tarkempia huolellisemmin pohdittuja, jotta olisi voitu saada vielä enemmän tutkittavaan aiheeseen vastauksia.

Haastatteluissamme tuli vastaan tilanteita, joissa haastateltava ei ymmärtänyt, mitä kysymyksellä tarkoitamme, joten vastaus meni vähän aiheesta ohi. Vastaan tuli myös tilanteita, että kysymys oli haastateltavalle melko vieras, joten vastaukset kysymykseen olivat haastateltavalle hankala vastata. Haastattelijoina koemme nyt jälkikäteen, että olisimme pystyneet panostamaan kysymys patteristoon vielä paremmin. Haastattelukysymykset olivat osittain haastavia, niin saimme kuitenkin tutkittaviin aiheisiin vastauksia ja tuloksia. Haastattelimme jokaisen viranomaisen erikseen rauhallisessa tilassa, jossa ei ollut muita paikalla. Haastateltavista moni antoi palautetta tutkittavan aiheen tärkeydestä ja siitä, kuinka sitä tulisi vielä jatkossa tutkia lisää. Monet heistä myös kokivat tulleen kuulluksi ja toivoivat, että heidän sanoillaan olisi jotain painoarvoa.

Nuorten ja alaikäisten väkivaltarikoksia ja väkivaltakäyttäytymistä on tutkittu paljon, mutta halusimme ottaa aiheen silti tutkittavaksi, koska koimme, että aihe on erittäin ajankohtainen ja aiheesta tulisi tutkia lisää. Alaikäisiin ja nuoriin vankeihin laitetaan paljon resursseja rikosseuraamusalalla, siitä huolimatta halusimme tutkimuksemme kautta olla osa sitä prosessia. Koimme, että meillä oli ryhmänä paljon annettavaa alaikäisiä vankeja koskevaan tutkimustyöhön ja opinnäytetyön aihe oli meidän kaikkien mielestä ajankohtainen, kiinnostava ja tärkeä. Päätimme jo opintojen alussa, että tulemme tekemään opinnäytetyön aiheesta, joka kiinnostaa meitä kaikkia. Olemme tyytyväisiä, kun löysimme helposti aiheen, joka kiinnosti meitä kaikkia ja opimme aiheesta paljon prosessin aikana. Opinnäytetyö oli prosessina pitkä ja opettavainen matka.

7.2 Eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Meistä kukaan ei työskentele aktiivisesti alaikäisten vankien kanssa, mutta meillä kaikilla on heidän kanssaan työskentelystä jonkin verran kokemusta. Koemme, että saimme kasattua hyvän ja varauksettoman tutkimusaineiston, vaikka emme aktiivisesti työskentele alaikäisten vankien kanssa. Kaikki haastateltavat valikoituivat siten, että heillä on runsaasti kokemusta alaikäisten vankien kanssa työskentelystä ja ammattitaitoa. Emme myöskään tunteneet kaikkia haastateltavia etukäteen. Näistä syistä mikään tutkimuksen tuloksista ei näyttäytynyt meille itsestään selvänä.

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksen tutkimuseettisiä käytäntöjä noudattaen. Noudattamalla käytänteitä ja ohjeita varmistuimme tutkimusaineiston asianmukaisesta käsittelystä. Tutkimus oli meille kaikille ensimmäinen, joten käsitelimme haastatteluaineistoa tarkasti ja pidimme huolen haastateltavien anonymiteetin säilymisestä. Tutkimuksemme luotettavuuteen vaikutti myös haastateltavien niukka määrä sekä se, että jokainen heistä oli viranomainen, kuka työskentelee alaikäisten vankien kanssa ja kenellä on laajaa kokemusta alaikäisistä vankeista. Tutkimus olisi voinut olla vielä luotettavampi, jos olisimme saaneet vielä enemmän viranomaisia haastateltaviksi. Pelkkä haastattelu ei olisi riittänyt saamaan näin laajaa aineistoa, mutta meillä oli paljon teorian tietoa tukemassa haastatteluita.

7.3 Tuloksien hyödyllisyys ja kehittämis ehdotukset

Opinnäytetyössä tuli ilmi, että alaikäisten kanssa tekevien viranomaisten haastattelujen pohjalta voidaan katsoa, että alaikäisten tekemät väkivaltarikokset ovat kasvussa ja teot ovat entistä raaempia. Tutkimuksesta käy kuitenkin esille se, että aihetta tulisi tutkia enemmän ja laajemmin, koska aihe on ajankohtainen ja tutkimuksemme tulokset osoittavat, että monet alaikäiset oireilevat ja he, jotka oireilevat tarvitsisivat moniammatillista apua lapsuudesta lähtien. Tutkimuksen tuloksista voidaan myös päätellä, että alaikäisten tekemät väkivaltarikokset eivät ole laskusuunnassa.

Tutkimuksesta on varmasti monelle aiheesta kiinnostuvalle ja alaikäisten kanssa työskentelevälle apua, koska opinnäytetyössämme on tutkittu laajasti erilaisia syitä ja motiiveja alaikäisten tekemille väkivaltarikoksille. Tuloksista voi olla ammattilaisille apua, koska on tärkeä ymmärtää juurisyitä, ennen kuin on mahdollista antaa itse ammattimaista apua ja tukea. Aihetta olisi syytä tutkia vielä lisää, koska tutkimuksen tuloksista on käynyt ilmi, että vain alaikäisistä pieni osa syyllistyy suurimmaksi osaksi ilmi tulleisiin rikoksiin. He tarvitsisivat mahdollisimman ajoissa apua ja pääsyä avunpiiriin, ennen kuin he joutuvat rikoskierteeseen. Lisäksi rikoskierteessä jo olevat tarvitsevat välitöntä apua rikoskierteen katkaisemiseksi. Jatko-tutkimusehdotuksena olisikin selvittää perheolosuhteiden vaikutusta lapsen rikoskäyttäytymiseen, miten perheet ja mahdollisesti huonot olosuhteet perheissä vaikuttavat rikoskäyttäytymiseen. Tämä tarjoaisi mahdollisuuden tarkastella lasten kasvatusta ja etenkin huonoista

perheolosuhteista olevia lapsia. Tällainen tutkimus mahdollistaisi ongelmaan puuttumisen mahdollisimman varhaisella kynnyksellä. Koemme itse sekä haastateltavien vastausten perusteella, että perheolosuhteet ja kasvatus ovat oleellisia tekijöitä lasten käyttäytymisessä.

Toisena jatkotutkimusehdotuksina olisi selvittää alaikäisten saamia rangaistuksia. Tarkoitamme täällä, että onko vankila oikea paikka alaikäisille. Tarjoaako vankila oikeanlaista kuntoutusta rikoksentehneille alaikäisille. Vankiloissa alaikäisiin käytetään paljon resursseja, mutta olisi syytä tarkastella onko resurssien kohdentaminen järkevää vai tulisiko käytössä olevia resursseja kohdentaa toisin. Tämän lisäksi olisi hyvä tutkia alaikäisten rangaistustapaeroja. Rangaistusasteikkojen tutkimisella tarkoitamme, että mielestämme olisi hyvä tutkia alaikäisten uusintarikollisuutta nykyisten rangaistusten kanssa varsinkin vakavassa rikoskierteessä olevien suhteen. Lisäksi olisi hyvä tutkia tulisiko alaikäisten rangaistusasteikkoa nostaa tai alkaa kohdella heitä rangaistusasteikolla samalla tavalla aikuisten vankien kanssa.

Lähteet

Painetut

Cacciatore, R. 2007. Aggression portaat. Helsinki: Opetushallitus.

Casey, B J., & Jones, R. & Hare, T. 2008. The adolescent brain. Annals of the New York Academy of Sciences

Dahlberg, L., Krug, E., Lozano R., Mercy, J., & Zvi, A. 2005. Väkivalta ja terveys maailmassa - WHO:n raportti. Jyväskylä: Gummerus.

Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa R. Valli (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 - Metodien valinta ja aineiston keruu. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hagelstam, C. 2008. Lasten ja nuorten rikollisuus. Teoksessa Pekka Santtila & Ghitta Weizmann-Henelius (toim.) Oikeuspsykologia. Porvoo: Persona Grata Editia

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. Uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K. & Danielsson, P. 2018. Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Gaudeamus Oy. Tallinna: Tallinna Raamatutrukikoja OU.

Kokko, K. 2010. Aggressiivisuus persoonallisuuteen liittyvänä toimintatapana. Teoksessa Metsäpelto, Riitta-Leena & Feld, Taru(toim.) Meitä on moneksi. Persoonallisuuden psykologiset perusteet. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi

Tynjälä, P. 1991. Laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta. Kasvatus 22(5-6).

Sähköiset

Covey, H.C. 2010. Street Gangs Throughout the World. E-kirja. Springfield: Charles C Thomas Publisher Ltd. Viitattu 10.9.2023.

<https://books.google.fi/books?id=6ZA2-JroF30C&pg=PA256&dq=Street+Gangs+Throughout+the+World#v=onepage&q=Street%20Gangs%20Throughout%20the%20World&f=false>

Elonheimo, H. 2010. Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu. Turun yliopisto. Viitattu 15.6.2023.

<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/59505/AnnalesC299Elonheimo.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ensi- ja turvakotien liitto. 2021. Tunnista väkivalta. Viitattu: 8.6.2023. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/tunnistavakivalta/#1545922684365-e575e892-1fc3>

Haapakangas, K. & Kaakinen, M. 2023. Mitä tuoreimmat tilastot kertovat nuorten väkivaltarikollisuudesta? Tieto & Trendit. Viitattu 9.10.2023.

<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/mita-tuoreimmat-tilastot-kertovat-nuorten-vakivaltarikollisuudesta/>

Haikkola, L., Hästbacka, N. & Pekkarinen, E. 2019. Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Viitattu 21.9.2023.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161548/34_Kuka%20vastaa%20nuorten%20rikoksiin.pdf

Honkatukia, P. & Kivivuori, J. Haapasalo, J. Harrikari, T. Jokela, M. Kuula, T. Lehti, M. Marttunen, M. Nyqvist, L. Pitts, J. Pösö, T. Salmi, V. & Savolainen, J. 2006. Nuorisorikollisuus - Määrä, syyt ja kontrolli. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki. Viitattu 20.8.2023.

<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/2867cc71-71ee-4f4e-bfac-7c7681c92cc6/content>

Honkatukia, P. & Suurpää, L. 2007. Nuorten miesten monikulttuurinen elämäntilanne ja rikollisuus. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152445/232_Honkatukia_Suurpaa_2007.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Howard, R. 2015. Personality disorders and violence: what is the link? Viitattu: 4.5.2023.

<https://bpd.biomedcentral.com/articles/10.1186/s40479-015-0033-x#citeas>

Jyväskylän yliopisto. 2023. Sosiaalinen media. Viitattu 19.7.2023.

<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media>

Lapsiasiavaltuutettu. 2023. Väkivaltaisen materiaalin kuvaaminen lisääntyy. Viitattu 25.5.2023.

https://lapsiasia.fi/-/tiedote_aloite-vakivalta-kuvamateriaali

Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 1.5.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L5P26>

Lehti, M., Aaltonen, M., Hinkkanen, V. & Niemi, H. 2014. Maahanmuuttajat rikostein uhreina ja tekijöinä rekisterilähteiden valossa. Viitattu 17.9.2023.

<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/03626293-30e9-4bed-9a43-7d052d5004ab/content>

Mielenterveystalo. 2023. Aggressiivisuus. Helsinki: Mielenterveystalo. Viitattu 5.5.2023

https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/Tietopankki/tietoa_oireista/Pages/aggressiivisuus.aspx

Muurinen T. 2021. Alaikäiset ja nuoret vangit. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 25.5.2023.

https://www.rikosseuraamus.fi/material/collections/20210830085518/7SwOchBUn/Alaikaiset_ja_nuoret_vangit_selvitys_2021.pdf

Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa.

2022. Viitattu 8.10.2023. <https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa?t=1646715994222>

Poliisi. 2023. Nuorten epäilyksi tekemät rikokset ovat lisääntyneet merkittävästi alkuvuodesta. Viitattu 7.9.2023.

<https://poliisi.fi/-/nuorten-epaillyksi-tekemat-rikokset-ovat-lisaantyneet-merkittavasti-alkuvuodesta>

Poliisi. 2023. Perustietoa katujengi-ilmiöstä. Viitattu 1.5.2023

<https://poliisi.fi/katujengien-rikollisuus>

Poliisi. Danielsson, P. 2022. Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. Viitattu 16.6.2023.

<https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf?t=1646715994222>

Rikoksantorjunta. Väkivalta. Viitattu 8.6.2023.

<https://rikoksantorjunta.fi/vakivalta>

Rikoslaki 39/1889. Viitattu 8.9.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L31>

Rikosseuraamuslaitos. 2017. Alaikäinen vanki, ohje 1/004/2017. Viitattu 9.10 <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/saannokset/maarayksetjaohjeet/alaikainenvankiohje10042017.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2019. Organisaatio. Viitattu 28.4.2023

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/organisaatio.html#>

Rikosseuraamuslaitos. 2020a. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 28.4.2023.

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos.html#>

Rikosseuraamuslaitos. 2020b. Arvot ja strategia. Viitattu 28.4.2023

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html#>

Rikosseuraamuslaitos. 2020c. Vantaan vankila. Viitattu 1.5.2023

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/vantaanvankila.html#>

Rikosseuraamuslaitos. 2021. Vantaan vankilan tulo-opas. Viitattu 26.4.2023.

https://www.rikosseuraamus.fi/material/collections/20210430084415/7Pwo92UH3/Vantaan_vankilan_tulo-opas_2021.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2022a. Organisaatiouudistus. Viitattu 1.5.2023 <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/hankkeet/organisaatiouudistus.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2022b. Vantaan vankilan laajennusosa vuonna 2025. Viitattu 1.5.2023

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2022/vantaanvankilaan-laajennusosavuonna2025.html#>

Rytkönen, M. 2014. Nuorten vakava väkivalta ja sosioemotionaalinen terveys. Sosiolääketieteellisen aikakauslehden julkaisu. Viitattu: 7.9.2023. <https://journal.fi/sla/article/view/41369>

Sisäministeriö. 2022. Ankkuritoiminnan käsikirja. Sisäministeriön julkaisuja 2022:40. Helsinki.

Viitattu 21.9.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164528/SM_2022_40.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Viitattu 18.7.2023.

https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Valtioneuvosto. 2021. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Viitattu 10.9.2023. Viitattu 10.9.2023.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163149>

Venla, S., Síren R., Danielsson P. & Suonpää K. 2014. Maahanmuuttaja rikosten uhreina ja tekijöinä kyselytutkimuksen valossa. Viitattu 17.9.2023.

<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/03626293-30e9-4bed-9a43-7d052d5004ab/content>

Taulukot

Taulukko 1: Alaikäisten pääririkokset/pääsyytteet vuosina 2019-2022 (Rikosseuraamuslaitos 2023)	12
Taulukko 2: 15-17- vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen määrä vuosilta 2010-2023 toukokuu (Poliisi 2023)	12
Taulukko 3: Ryöstöistä epäiltyjen taustat (Tilastokeskus 2023)	13

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset	44
Liite 2: Tiedote osallistujille.....	45
Liite 3: Suostumus tutkimukseen osallistumisesta	46

Liite 1: Haastattelukysymykset

1. Taustat
 - Ikä
 - Työtehtävä
 - Työnantaja
 - Työkokemus
 2. Syyt ja motiivit
 - Mikä on näkemyksesi alaikäisten väkivaltarikoksista?
 - Mitä syitä näet alaikäisten väkivaltakäyttäytymiselle?
 - Mikä on mielestäsi väkivaltakäyttäytymisen motiivi?
 - Mitä ajattelet katujengeistä alaikäisten väkivaltarikoksiin liittyen?
 - Mitä erityispiirteitä olet huomannut alaikäisten tekemissä väkivaltarikoksissa?
 3. Ehkäisy
 - Miten alaikäisten väkivaltakäyttäytymistä voisi ehkäistä?
 - Mitä asioita tulisi tehdä, jotta alaikäisten väkivaltakäyttäytyminen saataisiin vähenemään?
 4. Alaikäisten väkivaltakäyttäytymisen ja väkivaltarikosten muutokset
 - Miten näkisit alaikäisten väkivaltakäyttäytymisen muuttuneen viime vuosina?
 - Miten näkisit alaikäisten tekemien väkivaltarikoksien muuttuneen viime vuosina?
- Onko sinulla muuta lisättävää liittyen alaikäisten väkivaltakäyttäytymiseen, rikoksiin tai ehkäiseviin toimiin?

Liite 2: Tiedote osallistujille

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Suostumus haastattelututkimukseen

Oona Marttinen, Mikko Rannisto & Niko Martikainen

29.5.2023

Tiedote tutkimukseen osallistujille

Pyydämme sinua osallistumaan opinnäytetyömme tutkimukseen, jonka tarkoituksena on selvittää syitä alaikäisten rikosseuraamusasiakkaiden väkivaltakäyttäytymiselle ja väkivaltarikoksille. Lisäksi selvitämme keinoja väkivaltakäyttäytymisen ennaltaehkäisyyn sekä haluamme selvittää, kuinka alaikäisten väkivaltakäyttäytyminen on näkynyt eri viranomaisten päivittäisessä työssä. Keskeisinä tutkimuskysymyksinä meillä on mitkä ovat syitä alaikäisten rikosseuraamusasiakkaiden väkivaltakäyttäytymiselle ja onko väkivaltarikokset alaikäisten keskuudessa lisääntyneet vai teot mennyt pahemmiksi?

Tutkimusta varten haastattelemme eri viranomaisia, jotka työskentelevät alaikäisten rikosseuraamusasiakkaiden kanssa. Pyydämme sinua osallistumaan ja kertomaan omia näkemyksiä alaikäisten väkivaltakäyttäytymisestä ja väkivaltarikoksista. Haastattelujen tarkoituksena on kartoittaa syitä alaikäisten väkivaltakäyttäytymiselle ja väkivaltarikoksille sekä selvittää syitä, kuinka niitä voisi ennaltaehkäistä. Haluamme tutkimuksessamme myös selvittää onko väkivaltarikokset alaikäisten keskuudessa lisääntyneet. Lisäksi haastattelu sisältää kysymyksiä, missä kartoitetaan, kuinka alaikäisten väkivaltakäyttäytyminen ja väkivaltarikokset ovat näkyneet eri viranomaisten työssä.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa sinulla on mahdollisuus perua tai keskeyttää osallistumisesi tutkimukseen. Haastattelemme kaikki tutkimukseen osallistuvat henkilöt itse ja haastattelut toteutetaan yksilöhaastatteluina. Sinun suostumuksellasi nauhoitamme haastattelut. Haastattelutilanne kestää noin tunnin.

Tutkimuksen aikana kerätyn tiedon käsittelemme luottamuksellisesti. Analysoimme aineiston itse eikä nimesi näy missään osassa tutkimusta. Henkilötiedot eivät ole tunnistettavissa tutkimustuloksista. Tutkimusaineistoa käsitellään koko tutkimuksen ajan niin, että yksittäistä tutkimukseen osallistujaa ei voida tutkimuksesta tunnistaa.

Liite 3: Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Suostumus haastattelututkimukseen

Oona Marttinen, Mikko Rannisto & Niko Martikainen

29.5.2023

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Olen lukenut ja ymmärtänyt tämän tutkimuksen tiedotteen, jossa selvitetään tutkimuksen tarkoitus ja toteutustapa.

Tutkimuksen sisältö on selitetty minulle myös suullisesti, ja minulla on ollut mahdollisuus vapaasti esittää tutkijoille kysymyksiä tutkimuksesta.

Olen saanut riittävät vastaukset kaikkiin esittämiini tutkimusta koskeviin kysymyksiin.

Minulle on selvitetty, että tutkimuksessa kerättävät tiedot pysyvät nimettöminä ja niitä säilytetään nimettöminä. Tiedot tutkimuksessa käsitellään luottamuksellisesti, kuten henkilötietolaki vaatii.

Tiedän, että tämä allekirjoittamani suostumus säilytetään erillisenä haastatteluaineistosta.

Suostun vapaaehtoisesti tähän tutkimukseen ja annan tutkimusryhmälle suostumuksen tiedotteessa esitetyn mukaisesti kerätä, säilyttää ja käyttää tutkimustarkoituksiin antamiani vastauksia.

Tiedän, että voin halutessani milloin tahansa keskeyttää osallistumiseni ja peruuttaa suostumukseni ilmoittamatta syytä.

Suostun siihen, että haastattelu arkistoidaan kirjallisena ilman nimeä ja henkilötietoja, ja että sitä saa käyttää opinnäytetyön tutkimuksessa. Henkilöllisyyttä ei voi yhdistää tutkimustuloksiin.

Päivämäärä _____

Allekirjoitus ja nimenselvennys _____

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus _____

Tutkimuksen toteutuksesta vastaa Laurea-ammattikorkeakoulu ja tutkimuksen toteuttavat sosionomiopiskelijat Oona Marttinen, Mikko Rannisto ja Niko Martikainen